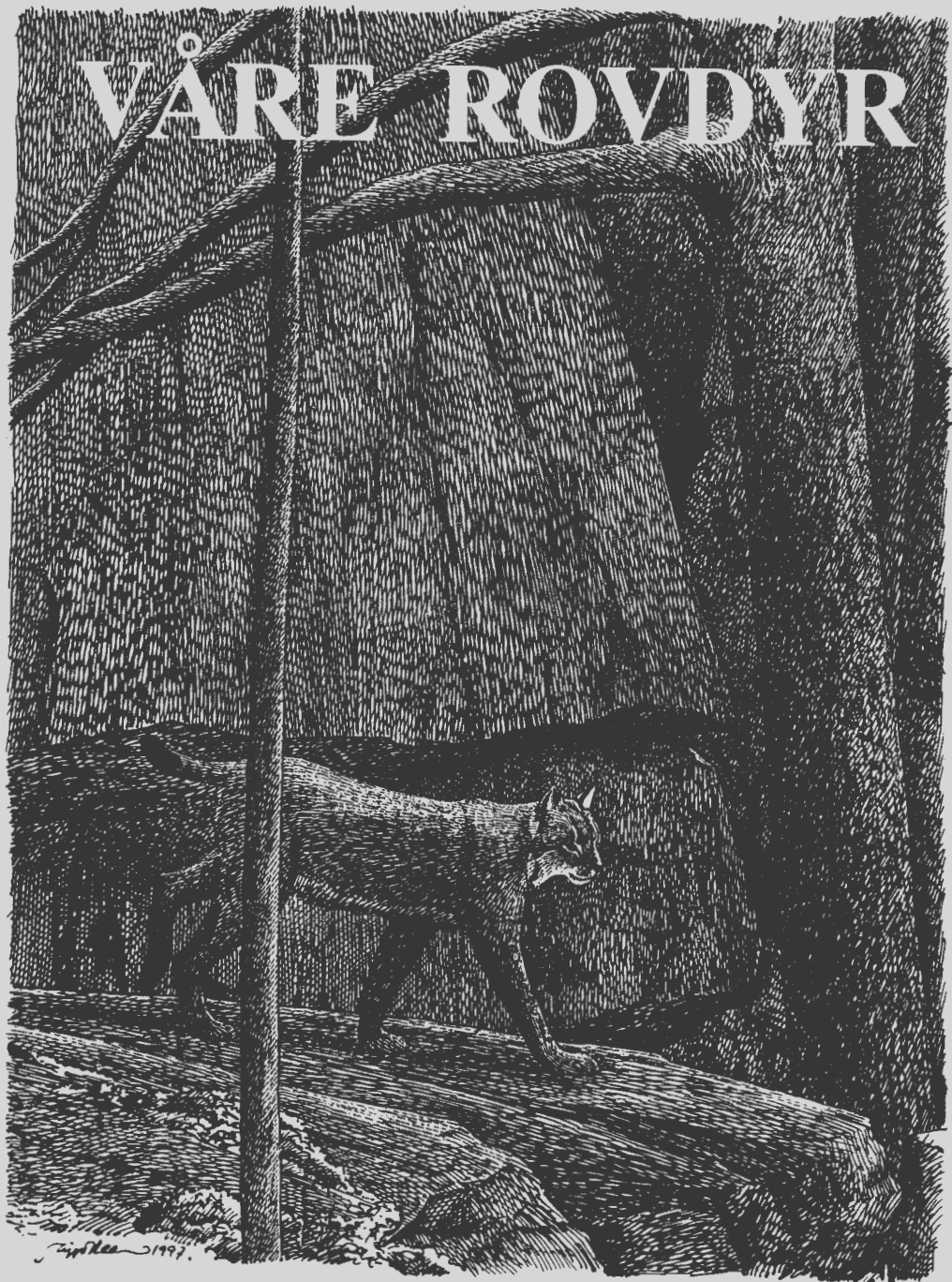

VÅRE ROVDYR

årgang 11

3/4 -97

issn 0801-4728

VÅRE ROVDYR

Tidsskriftet VÅRE ROVDYR er medlemsorgan for foreningen VÅRE ROVDYR, og utkommer fire ganger i året.

Redaktør: Rune Voie
Eitrheim 38 c
5750 Odda
Tlf. 53 64 29 37
(Fax etter avtale)

Ansvarlig utgiver/redaksjon:
Foreningens styre

Trykk: Odda Trykkeri
5750 Odda

Sats og Layout: Rune Voie

Opplag: 850 eks.

ISSN: 0801-4728

Ettertrykk av VÅRE ROVDYR er tillatt og ønskelig, såfremt kilde oppgis. Ettertrykk av tegninger/foto er ikke tillatt uten tillatelse av redaksjon eller tegner/fotograf.

Annonsepriser:

1/1 side kr 1500,-
1/2 side kr 800,-
1/4 side kr 500,-

Forside: Gaupe,
Viggo Ree
Tegninger i heftet :
ER= Eirik Røtnes

Utgitt med støtte fra Verdens Naturfond

Våre Rovdyr
Postboks 195, 2150 Årnes

Internettadresse: <http://lynx.uio.no/fvr>

Medlemskontingent

Abonnement minimum kr 100,-
Juniormedlem (under 18 år) kr 50,-

Postgiro: 0806 4429494
Bankgiro: 1800.20.97644

FORENINGEN VÅRE ROVDYR
arbeider for å spre fakta om rovpattedyr og rovfugler, og for at disse artene skal leve i livskraftige bestander og forvaltes etter norsk lov og internasjonale avtaler.

Leder

Morten Bilet.
Co Osmo. Måltrostveien 33A
1430 Ås
priv. 64 94 31 14, arb. 22 90 20 00,
mob. 93 04 71 78

Sekretær

Yngve Kvebæk,
Hogås. Maridalen,
0890 Oslo
priv. 22 95 18 91, arb. 22 89 16 07

Kasserer

Stig Anderson,
Fjæreveien 211,
4890 Grimstad
priv. 37 04 33 80, arb. 37 05 71 95

Styremedlemmer

Knut Eie,
Ullern Allé 127,
0381 Oslo
priv. 22 50 80 91, arb. 22 22 30 50

Geir Sjøli,
Furusvingen 33,
2164 Skogbygda
priv. 63 90 85 35

Morten Ree,
7332 Løkken
priv. 72 49 63 91, arb. 72 49 65 87

Vararepresentanter

Paul Granberg,
Gimlevn. 33,
2480 Koppang
priv. 62 46 02 64

Torger Hagen,
Stafsbergveien 145,
2300 Hamar
priv. 62 52 64 72

Trond Aspelund,
Ekebergdalen,
1912 Enebakk
priv. 64 92 62 43

Tone Groeggen,
Pb. 393,
1432 Ås-NLH
priv. 64 94 48 25

Regionleder Nord-Norge

Hans Gundersen,
Vidrek,
5520 Ankenesstrand
priv. 76 95 96 55, arb. 76 92 34 00

Regionleder Sørlandet

Stig Anderson,
Fjæreveien 211,
4890 Grimstad
priv. 37 04 33 80, arb. 37 02 50 00

Regionleder Midt-Norge

Morten Ree,
7332 Løkken
priv. 72 49 63 91, arb. 72 49 65 87

Lokalkontakter:
se siste omslagsside

Skyt hva du vil !

Direktoratet for naturforvaltning har kommet med forskrifter om kvotejakt på jerv i Sør-Norge samt fri jakt på gaupe i enkelte fylker. I den siste rovviltmeldingen er det desverre åpnet for den muligheten at regionale jerve- og gaupenemder skal opprettes, hvor det kommunevis skal være representanter. Da kan man tenke seg hvilke personer som kommer inn i disse nemdene. Miljø- og energikomiteen på Stortinget er de som har lagt det til rette for denne mulighet.

Med den type forvaltning som nå ser dagens lys er jeg helt sikker på at både jerven og gaupe vil få store problemer med å overleve i mange områder. Spesielt for jervens vedkommende som har en så isolert bestand i Sør-Norge vil det ikke vare lenge før den ikke er ynglekraftig lenger.

Det underlige er at Direktoratet for Naturforvaltning (DN) ikke har sett farene og har advart mot denne type forvaltning. Eller kanskje de rett og slett ikke vil bry seg på grunn av press fra næringsinteressene. Det siste er nærliggende å tro, og det er svært mange som nå reagerer på at vi har et så svakt forvaltningsorgan i Norge. Mer kritikk og hardere press på DN bør bli en prioritert oppgave i fremtiden.

I deler av jegermiljøet skriker man nå høyt om de fæle rovdynene som spiser jakthunder (hele 2 stykker). Og det kan ulver gjøre, men saken er at "problemet" er forsvinnende lite. En nylig svensk statistikk fra jaktåret 1995 viste at over 700 jakthunder ble kjørt i hjel i trafikken. 30 drept av vådeskudd av jegere, 9 sparket i hjel av elg og to drept av ulv eller gaupe. Såå..... stort er "problemet".

Etter den siste bjørnerettsaken, hvor skytteren gikk fri fordi han følte fare, kan man gjøre seg en del tanker. I følge denne saken skal den subjektive vurderingen av hva som er farlig ligge til grunn for rettsavgjørelser. Prinsipielt kan man nå skyte hva som helst av dyr "bare man føler" fare. Og for de som til eksempel "føler" redsel for kuer, hunder, elg, grevling, bever, røyskatt eller sauer vil nå gå en tryggere tid i møte.

Vår tidligere formann **Paul Granberg** har skrevet følgende innlegg som stod bl.a i Aftenposten 15/11-97:

"I følge Aftenposten den 8/11-97 har Høyesterettskæremålsutvalg avvist anken fra statsadvokaten i Hedmark/Oppland i "bjørnesaken" fra Engerdal. Høyesterett har dermed bestemt at det prinsipielt skal legges større vekt på den subjektive frykt i forhold til den reelle (objektive) situasjonen i nødvergespørsmål mellom mennesker og ville dyr. Rettens avgjørelse bygger på viltlovens nødvergebetemmelser (§11).

Hva skal retten nå si alle de som med god grunn føler subjektiv frykt overfor husdyr av forskjellige slag? De fleste av oss støter langt oftere på husdyr enn ville dyr ute i det fri. Skal man kunne snakke om "likhet for loven" må alle ha muligheten til den samme subjektive trygghetsfølelse overfor dyr av hvilket som helst slag når man utnytter den frie ferdselretten i skog og mark.

Det er en kjemsgjærning at i hele den vestlige verden blir langt flere mennesker drept og skadet av husdyr enn av ville dyr som omfattes av viltloven. Den objektive situasjonen tilsier dermed at vi må ha krav på en lovgivning og et rettsvesen som gir oss minst like god beskyttelse overfor husdyr som overfor ville dyr. Dette aktualiseres ytterligere ved det nye lovpåbudet om at husdyr i større utstrekning skal holdes uten-dørs. En harmonisering av nødvergebestem-

BJØNNSKYTTERSAKEN

"Eidsivating lagmannsrett på Hamar
13. oktober 1997 for Hedmark og Oppland
lagsogn.... straffesak nr. 97-00455 M..."

- Saken åpner i teorien for fri avskyting av bjønn, ulv, jerv,
gaupe, elg, hare, rådyr, mår, lemmen, skogmus, ravn,
rype, kråke, grevling, barplukker, julenisse, traletor, etc....
...bare menn er redd nok !!!

Riktig God Jul og Godt nytt år!

Rovviltmelding 1997

I 1997 presenterte Miljøverndepartementet en Rovdyrmelding (St.meld. nr. 35. 1996-97) ovenfor, Stortinget som sluttet seg til meldingen men enkelte modifikasjoner. Dessverre fikk Energi- og miljøkomitéen på Stortinget lurt inn et punkt om ytterligere delegering av beslutningsprosessene i forvaltningen, hvilket foreløpig har resultert i såkalte lokale jerve- og gaupenemder.

Rovviltmeldingen er veldig omfattende å lese gjennom i sin helhet, men Direktoratet for naturforvaltning har laget en kortversjon som inneholder de mest sentrale punktene i meldingen og som vi har valgt å presentere her.

De som måtte ønske å få tak i Stortingsmeldingen i sin helhet kan ringe til Akademika (off.publ.) 22 11 67 70.

Overordna rammer for rovviltforvaltninga

Internasjonale avtaler og rekommendasjonar:

Bernkonvensjonen
Biodiversitetskonvensjonen
Den paneuropeiske biodiversitets- og landskapsstrategien
Washingtonkonvensjonen (CITES)
Europarådskonvensjonen om vern av produksjonsdyr
Erklæring om matvaretryggleik
ILO-konvensjon nr 169 "Om urfolk og stammefolk i selvstendige stater"

Sentrale stortingsdokument:

St.meld.nr.27(1991-92) "Om forvaltning av bjørn, jerv, ulv og gaupe"
St.prp.nr.8(1992-93) "Om retningslinjer for landbrukspolitikken"
St.prp.nr.72(1995-96) "Om jordbruksoppgjøret 1996"
St.meld.nr.28(1991-92) "En bærekraftig reindrift"

Felling av rovdyr etter reglane i dag

Skadefelling

Dersom bjørn, jerv eller ulv gjer monaleg skade på bufe eller tamrein, kan Direktoratet for naturforvaltning gi løyve til felling. Dersom gaupe gjer slik skade kan fylkesmannen gi fellingsløyve. Føremålet med fellinga er å hindre meir tap av bufe eller tamrein. Fellingsløyvet skal i utgangspunktet vere retta mot særskilde individ som gjer monalege skadar, og er ikkje eit middel for regulering av bestanden. Fellingsløyve skal difor vanlegvis berre gjevast i den periode av året då slike skadar oppstår.

Lisensjakt

Dersom det blir vurdert som naudsynt for å regulere veksten i ein bestand av bjørn eller jerv, kan Direktoratet for naturforvaltning opne for regulering av bestanden i form av lisensjakt. Vilkår for dette er at vedkomande rovviltbestand kan sjåast på som levedyktig på lang sikt og at det har oppstått skadar på husdyr eller tamrein i området. Lisensjakt er på same måte som skadefellingsløyve motivert av behovet for å avgrense skade, men skil seg frå skadefellingsløyve m a ved at den ikkje er knytt til ein akutt tapssituasjon, og at felling kan skje utanom beitesesongen for sau.

Når det er opna for lisensjakt i eit fylke eller område, fastset direktoratet etter framlegg frå fylkesmannen talet på dyr som årleg kan fellast. Fylkesmannen står for administrasjonen elles av lisensjakta, under dette godkjenning av dei jegerane som kan delta.

Kvotejakt på gaupe

Med heimel i viltlova § 9 er det fastsett jakttdsramme og jakttid i perioden 01.02 - 31.03. Dersom bestandstilhøva tilseier det, kan fylkesmannen fastsette kvotar for felling av gaupe innan nærare avgrensa område. Ved fastsettinga av kvotar skal det oppgjevast kor mange dyr som kan fellast. Det kan også gjevast føresegner om fordeling av kvoten på kjønn og alder og at nokre typar dyr skal vere unnatekne. Ettersom kvotejakt på gaupe er ei ordinær jaktform, ligg jaktretten hos grunneigar. Jakta blir stansa straks kvoten er oppfylt.

Felling av rovvilt etter viltlova paragraf 11

Lovendring vart vedteken ved revisjon av viltlova i 1993. I høve til bufe og tamrein er det ikkje lenger nok med nærliggande fare for åtak av rovvilt. Etter viltlova §11 krevst no eit direkte åtak for å unngå straff. Det tyder at felling berre kan skje dersom rovviltet er i ferd med å gå til åtak på eller angrip bufeet eller tamreinen. Det er altså ikkje lenger nok at rovviltet har teke husdyr i området eller at det vil gjere det om høvet byr seg.

Rovviltbestandane si overlevingsevne

Full tryggleik for genetisk overlevingsevne i eit langt tids-perspektiv kan berre sikrast i svært store bestandar. Demografiske endringar har likevel i dei fleste tilfelle langt større innverknad enn genetiske faktorar på overlevings-evna til små bestandar. Ved vurderinga av dei norske del-bestandane av store rovdyr meiner departementet difor at det er demografisk overlevingsevne som må leggest til grunn.

Kvalitative og kvantitative kriterium definerte av IUCN (Red List Categories)

Kategori	Definisjon	Kvantitativt kriterium*
Kritisk	En art som står overfor en ekstrem høy sannsynlighet for å dø ut i den aller nærmeste framtid	Minst 50 % sjanse for å dø ut i løpet av 10 år (eller 3 generasjoner)
Truet	En art som har en høy sannsynlighet for å dø ut i den nærmeste framtid	Minst 20% sjanse for å dø ut i løpet av 20 år (eller 5 generasjoner)
Sårbar	En art med sjanse for å dø ut på sikt	Minst 10% sjanse for å dø ut i løpet av 100 år

* Generasjonar skal veljast dersom denne verdien er størst, t d om 3 generasjonar er meir enn 10 år.

Ein levedyktig bestand eller art kan med dette definerast som ein bestand eller ein art som ikkje er sårbar ut frå ein av kategoriene frå IUCN. Ein bestand eller ein art blir difor definert som levedyktig dersom det er mindre enn 10 % sjanse for at arten (eller bestanden) vil dø ut i løpet av 100 år

Overordna mål

Regjeringa vil sikre levedyktige bestandar av alle dei fire store rovviltartane i Norge. Samtidig har regjeringa som mål å halde oppe eit aktivt jordbruk med høve til å utnytte beiteressursane i utmarka med sau og rein.

- * forsvarleg jordbruksdrift og reindriftsnæring innanfor akseptable økonomiske ramme vilkår
- * differensiert forvaltning som tek omsyn til både viktige beiteområde og det at rovdyra skal overleve i landet i framtida
- * vidareutvikling av det nordiske samarbeidet om forvaltning, forskning og bestandsovervaking både på sentralt og regionalt nivå

Forvaltingsmål for dei fire store rovviltartane

Gaupe skal framleis forvaltast slik at samanhengande bestandar og reproduksjon blir halde ved lag over store areal, men bestandstettleiken må kunne regulerast i høve til skadepotensialet i dei ulike områda. Det bør ikkje etablerast reproduserande gaupebestandar i dei områda i landet der det i dag ikkje er etablert gaupe eller der den finst i låg bestand, og som har tettast bestandar av beitande bufe eller tamrein.

Jerv skal forvaltast slik at det blir sikra framhalden samanhengande utbreiing på Nordkalotten, og ein tettleik og reproduksjon minst på det nivået som er i dag innanfor eksisterande kjerneområde. Innanfor det sørnorske kjerneområdet vil jerven framleis vere underlagt eit strengt vern, men departementet vil opne for bestands-regulering dersom bestanden aukar ut over 8-10 registrerte ynglingar årleg.

Det er ikkje noko mål å etablere reproduserande jervebestandar andre stadar i den sørnorske fjellkjeda. der skade-potensialet i høve til sau er svært stort. Jerv må likevel også kunne finnast i områda austover mot den samanhengande utbreiinga av jerv på Nordkalotten.

For **bjørn** legg departementet til grunn at ettersom bestandane av bjørn i dei tre sørlegaste norske kjerneområda utgjer mindre delar av ein større skandinavisk bestand som er i vekst, treng ein ikkje å legge til grunn så store tryggleiksmargar for overlevingsevne som ville vore tilfelle om dei norske delbestandane hadde vore isolerte. Vi kan difor ha eit mindre tal vaksne binner enn dei 8-10 som ville vore naudsynt ut frå ei slik betraktning. Ei vurdering av tilgjengelege leveområde opp mot dei arealkrav binnene har og næringsgrunnlaget for bjørn innanfor dei enkelte kjerneområde, tilseier vidare at det neppe er plass til eigne norske levedyktige bjørnebestandar innanfor dei avsette kjerneområda i Troms, Anar-johka og Pasvik.

Departementet meiner at det må leggjast til rette for etablering av ynglande binner slik at levedyktige bestandar på sikt kan sikrast i dei to kjerneområda i Nord-Trøndelag/Nordland og Hed-mark. I dei tre andre kjerneområda vil talet på binner kunne utvikle seg naturleg i høve til kva områda kan bere. Etableringane må også vurderast i høve til utviklinga i skadeomfang innanfor husdyrnæringa.

For **ulv** er det eit mål å etablere reproduksjon i Noreg. Det blir her vist til norske og svenske styresmakter sitt sams arbeidsmål om å få etablert minst 8-10 familiegrupper i Sør-Skandinavia i første omgang. Inntil dette målet er nådd, må ulven underleggast eit svært strengt vern.

Tiltak og verkemiddel retta mot sauennæringa

I ein samla strategi for å redusere tapa av sau i kjerneområda for bjørn og jerv bør det i første omgang prioriterast tiltak som i større grad skil rovdyr og beitedyr i heile eller delar av beitesongen:

- * Flytting av sau til særskilt tilrettelagde alternative beiteareal når dette blir vurdert som naudsynt for å hindre at ein alvorleg skadesituasjon utviklar seg
- * Varig flytting til andre beite utanfor kjerneområdet for særleg utsette buskapar
- * Førebudd tidlegare innsanking av ein større del av dei attverande buskapane

Det bør vidare gjennom bruken av verkemiddel leggest til rette for:

- * avgrensing og frivillig reduksjon av talet sau på beite i kjerneområda
- * driftsomlegging til ammeku eller mjølkeproduksjon, nisjeproduksjonar, andre sauerasar, anna småfehald eller anna næringsverksemd for særleg utsette buskapar
- * å prøve ut intensiv gjeting av sau med innsamling til nattkve, bruk av vaktarhundar og styrt områdebruk med bruk av gjerde i større skala innanfor kjerneområda

For alle desse tiltaka må det gjerast ei løpande avveging mellom kostnader og nytteverknaden

Tiltak og verkemiddel retta mot reinnæringa

Kvalitetsutvikling i reinflokkane:

Rein i god kondisjon reduserer dei årlege tapa. under dette rovvilttapet. Syte for å ha ein reinbestand i balanse med beitet, slik at simlene si vekt ligg på eit tilstrekkeleg høgt nivå.

Andre aktuelle førebyggjande tiltak:

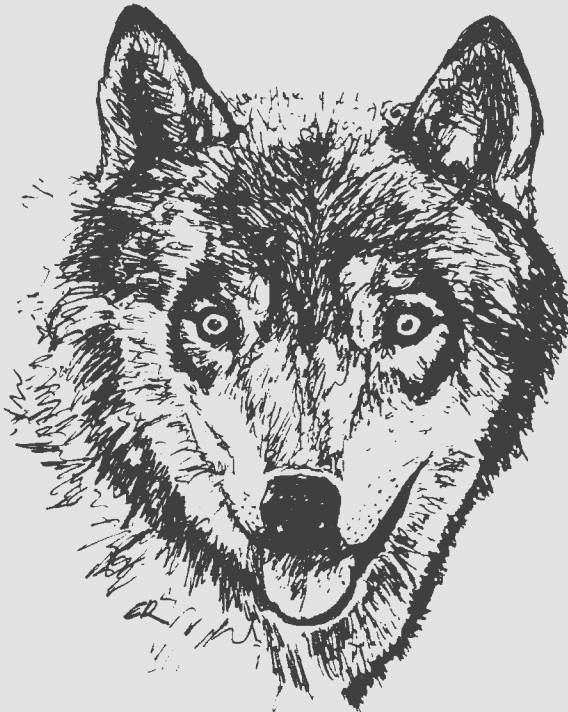
- * mellombels flytting av flokken til mindre rovdyrutsette beiteområde
- * meir intensiv gjeting i periodar med store rovvilttap
- * mellombels inngjerding med utvida kantgjeting
- * utprøving av halsklavar
- * omlegging av drifta hos enkelte kronisk utsette driftseingar

Finansiering av førebyggande tiltak

Føresetnaden for å oppnå den tilsikta tapsreduksjonen er at det blir gjennomført ei auka satsing på førebyggande tiltak. Regjeringa legg opp til at finansiering av tiltaka i hovudsak skal skje gjennom:

- * dei særskilt avsette midlane til førebyggande tiltak over jordbruksavtala og over budsjettet til Miljøverndepartementet
 - * ordninga med bygdeutviklingsmidlar frå Landbrukets Utviklingsfond (BU-midlar)
- Løyvingane til førebyggande tiltak bør delast mellom budsjettet til Miljøverndepartementet og jordbruks-avtala, slik at det samla blir avsett like store løyvingar over kvar av desse budsjettpostane. Regjeringa føreset vidare at styra for bygdeutviklingsmidlar (BU-styra) i dei aktuelle rovdryfylka i ein periode gjennomfører ei særskilt prioritering av investeringskostnader knytt til driftsomleggingar og førebyggande tiltak i kjerneområda.

Det er også viktig at forvaltinga både i kommunar og fylke og enkeltbrukarar ser høva til å kombinere andre landbrukspolitiske ordningar med tiltak for å redusere rovviltskadar i utsette buskapar. Slike aktuelle ordningar kan vere tilskot til organisert beitebruk, tilskot til spesielle tiltak i landbruket sitt kulturlandskap, tilskot til miljøretta ekstensivering av jordbruksareal og tilskot til etablering av fangvekstar i kornproduksjon. Innanfor reindrifta vil det og kunne nyttast midlar frå Reindriftens Utviklingsfond.

Erstatningsordningane

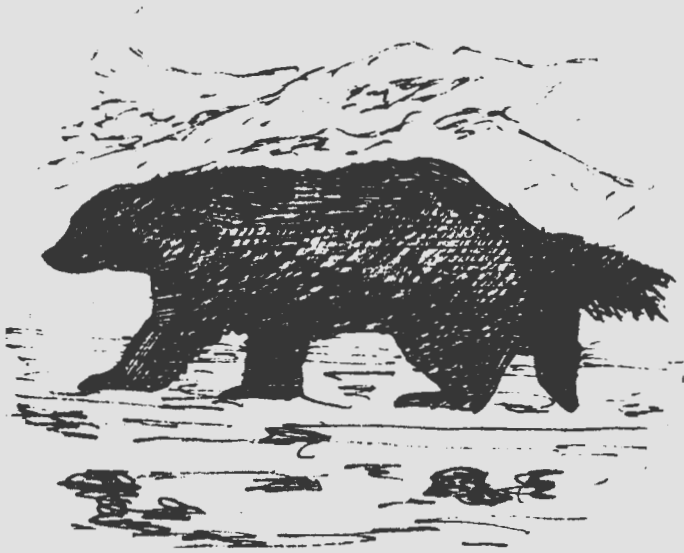
- * **må leggast opp slik at dyreeigarar ikkje blir påført urimelege økonomiske tap**
- * **må verke saman med andre verkemiddelordningar som tek sikte på å redusere tapa**
- Dersom næringsutøveren ikkje i tilstrekkeleg grad set i verk framsette tilbod om førebyggjande tiltak eller sjølv gjer seg nytte av gjeldande støtteordningar, bør erstatning for skadetilfelle som kunne vore avverga heilt eller delvis falle bort.
- For husdyr bør det fastsettast standard normaltap for heile landet. Dette standardtapet vil automatisk kome til fråtrekk i den delen av tapet til den enkelte brukar som ikkje er dokumentert som rovviltskade. Kor stor del av det ikkje-dokumenterte tapet som skal erstattast må framleis avgjerast ved skjøn på bakgrunn av skadedokumentasjon og kunnskap om kva som finst av rovvilt i beiteområdet.
- Dersom ein brukar ikkje har gjennomført landbruksfagleg tilrådde tiltak som ein veit reduserer dei naturlege tapa, t.d. tilslutting til organisert beitebruk og husdyrkontrollen, bør det gi grunnlag for eit nærare fastsett hogare normaltap.
- Ordninga med ulempeskompensasjon bør halde fram i si noverande form og framleis fastsettast ved skjøn etter nærare fastsette retningslinjer.
- Stortinget vedtek gjennom den årlege budsjett-handsaminga satsane for det følgjande året med utgangspunkt i dei prisane som blir oppnådd gjennom dei årlege jordbruks- og reindrifts-forhandlingane.
- Ikkje lovregulering av erstatningsordningane.

Kjerneområde for store rovdyr

Departementet vil halde fast ved forvaltingsmodellen med kjerneområde og dei kjerneområda for bjørn og jerv som er oppretta.

- * Modellen skal utviklast vidare med differensierte retningslinjer for det enkelte kjerneområde med utgangspunkt i framlegg til forvaltingsplanar.
- * Fastsetting og eventuelle endringar av grenser for kjerneområda skal framleis vere ei administrativ vurdering. Det kan vere aktuelt å vurdere mindre justeringar av grensene for kjerneområda for jerv med bakgrunn i dei røynslene som er hausta.
- * Departementet finn ikkje grunn til å etablere kjerneområde for gaupe på noverande bestandsnivå.
- * På sikt vil det vere ein aktuell og kanskje naudsynt forvaltingsstrategi å opprette eitt eller fleire kjerneområde også for ulv for å kunne differensiere bruken av verkemiddel både med omsyn til felling og bruk av førebyggjande tiltak mot skadar. Lokaliseringa av slike kjerneområde kan først vurderast når ein har fått etablert reproduserande familiegrupper på norsk side av grensa.

Felling av rovdyr

Unntak frå verneføresegnene for artar som er omfatta av Bernkonvensjonen kan berre gjerast under føresetnad av at det ikkje finst noko anna tilfredsstillande løysing og at unntaket ikkje vil vere til skade for overlevinga til vedkomande bestand. Når dette omsynet er ivareteke, vil felling av rovdyr vere eit aktuelt og naudsynt verkemiddel for å avgrense skadar og ulemper for næringsverksemd.

Dette tilseier at verkemidlet må brukast på ein forsvarleg og differensiert måte i høve til bestands-situasjon og utvikling for rovdyrartane i dei ulike delane av landet, og under omsyn til dei naudsynte avvegingar i høve til konfliktar med anna verksemd.

I dei næraste åra vil det vere naudsynt å nytte heile spektret frå ordinær, kvoteregulert jakt til ein svært restriktiv fellingspraksis i høve til skadegjerande enkeltindivid. I visse høve kan det og vere aktuelt med skadefelling i kjerneområda. Departementet vil legge til rette for at søknader om slikt fellingsløyve blir handsama på ein rask og mest mogeleg einskapleg måte i dei ulike fylka.

Gaupe:

- * auka vekt på høva til å avgrense tap av bufe og tamrein når fellingskvoten blir fastsett og fordelt geografisk
- * nærare samarbeid om fastsettinga av kvoten på tvers av fylkesgrensene
- * gaupejakt utan kvoteavgrensingar innanfor ordinær jakttid i nærare fastsette fylke eller område som har eit høgt skadepotensial, og der gaupe i dag ikkje er etablert i faste bestandar eller har liten bestandsstorleik

Jerv:

- * Endring av ordninga med lisensjakt på jerv i Nord-Noreg slik at den blir gjennomført etter same modell som kvotejakt på gaupe. Vedtak om årleg fellingskvote bør likevel framleis fattast av Direktoratet for naturforvaltning etter framlegg frå fylkesmennene.
- * Opning for slik lisensjakt på jerv også utanfor kjerneområdet i Sør-Noreg.
- * Innanfor det sørnorske kjerneområdet vil jerven framleis vere underlagt eit strengt vern, men departementet vil opne for bestandsregulering dersom bestanden aukar ut over gjennomsnittleg 8-10 registrerte ynglingar årleg. Slik bestandsregulering bør skje ved at bestemte kvalifiserte personar om vinteren gjennomfører uttak av mest mogleg identifiserte individ innanfor nærare bestemte område, der det blir teke omsyn til skadebiletet den førre beitesesongen. Årleg kvote blir fastsett av Direktoratet for naturforvaltning etter framlegg frå fylkesmennene.
- * Ein relativt låg terskel for å utløyse skadefellingsløyve i beitesesongen utanfor kjerneområda.

Bjørn:

- * Ein liberal praksis med bruk av skadefellingsløyve i beitesesongen for sau utanfor kjerneområda. Gjennomførast ved at det blir oppnemnt og organisert lokale jaktlag med kvalifiserte jaktleiarar i dei aktuelle kommunane. Fylkesmannen forvaltar fellingsløyve på vilkår gitt av Direktoratet for naturforvaltning.
- * Ettersom potensialet for omfattande bjørneskadar på sau utanfor kjerneområda er svært stort med den bestandsutvikling ein kan føresjå, vil departementet vurdere å opne for lisensjakt på bjørn i ein tilgrensande region utanfor kjerneområdet så snart det er dokumentert etablering av ynglande binner innanfor eit kjerneområde. Gjennomførast etter same modell som kvotejakt på gaupe, men Direktoratet for naturforvaltning fastset fellingskvoten. Jakttid 21.08.- 31.10. (som i Sverige)
- * Innanfor kjerneområda må det gjennomførast eit strengt vern både av binner av alle aldersgrupper og av vaksne, etablerte hannbjørnar.

Ulv:

- * Inntil vidare må kvart individ av ulv ha eit strengt vern. og det er lite aktuelt å gi skadefellingsløyve utan i heilt spesielle situasjonar.
- * Etter at ein har nådd det sams norsk-svenske arbeidsmålet om 8-10 familiegrupper, av dei nokre i Noreg, bør ulven kunne forvaltast meir på linje med bjørn og jerv. Dette inneber bruk av skadefellingsløyve og eventuelt også lisensjakt i nærare bestemte område.

Bestandsregistrering og FoU

Bestandsregistrering

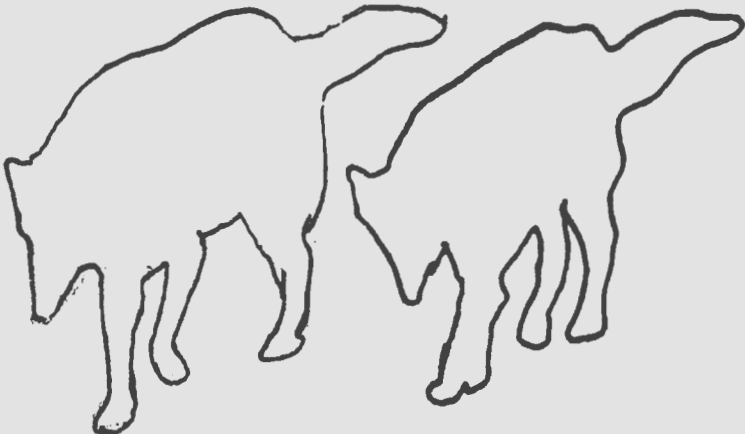
Departementet vil styrke arbeidet med bestands-registrering, og tek sikte på å etablere ein koordinert innsats på tvers av både fylkes- og landegrensar. Metodane vil i stor grad bygge på dokumentasjon av reproduksjon og talet på reproduserande hodyr i bestanden. Slike data kan deretter brukast til å rekne ut minimumstal for bestanden når samansettinga av bestanden er kjent. Det vil bli lagt auka vekt på å trekke aktuelle næringsutøvarar og lokale kontakt-personar med i datainnsamlinga.

FoU

Det er eit stort behov for å føre vidare ei langsiktig forskning på dei store rovdyra sin biologi og økologi under skandinaviske tilhøve, og på forvaltningstiltak innanfor både miljøsektoren og landbrukssektoren. På grunn av omfanget til og kompleksiteten i rovvilt-konflikten er det også behov for forskning med ei samfunnsfagleg tilnærming. Det bør vidare leggst til rette for tverrfagleg forskning og samarbeid mellom ulike forskingsmiljø. Miljøvern- og landbruksstyres-maktene vil samarbeide om slik forskning.

Nordisk samarbeid

Det er naturleg at dei nordiske landa har eit nært samarbeid om forvaltninga av rovviltartane. Det er likevel eit grunn-leggande prinsipp at dei enkelte partane er ansvarleg for å innfri sine egne plikter i høve til dei internasjonale konvensjonane, og at det enkelte land difor må fatte sine egne avgjerder for å sikre at artane overlever innanfor landet sine grensar. Dette er likevel ikkje til hinder for at styres-maktene i dei nordiske land kan arbeide for mest mogeleg sams målsettingar for forvaltninga av dei store rovdyra som grunnlag for dei nasjonale forvaltings-strategiar og vedtak. Departementet vil difor føre vidare dei samarbeidstiltak som er etablert, og samstundes stimulere til auka samarbeid regionalt.

Medverknad og konfliktreduksjon

Sentralt nivå

Departementet vil opprette eit sentralt rovviltutval som bør ha ein rådgjevande funksjon i høve til miljøvern- og landbruksstyresmaktene, og fungere som eit kontaktskapande og konfliktløysande organ i samband med gjennomføringa av rovviltforvaltninga. Utvalet bør gjevast følgjande samansetting:

- Direktoratet for naturforvaltning
- Statens landbruksbank
- Sametinget
- Noregs Bondelag
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag
- Norske Reindriftssamers Landsforbund
- Norsk Sau- og Geitalslag
- Samarbeidsrådet for naturvernsaker
- Kommunanes Sentralforbund/Utmarkskommunenes sammenslutning

Det sentrale rovviltutval skal leiast av Direktoratet for naturforvaltning, som også skal ivareta sekretær-funksjonen.

Regionalt og lokalt nivå

Departementet meiner det er behov for å styrke kontakten og samarbeidet mellom den regionale forvaltning på den eine sida og lokalforvaltninga og organisasjonane på fylkesnivå på den andre. Dette bør gjerast ved at fylkesmannen gjennomfører årlege drøftingsmøte med den politiske leiinga i dei mest aktuelle kommunar og i fylkes-kommunen, og ved å utvikle dei rådgjevande rovviltutvala i alle fylke som i særleg grad er råka av rovvilt-problematikken til eit eigna forum for gjensidig informasjon, prioritering av tiltak og konfliktløysing.

Departementet meiner følgjande aktorar skal delta i dei regionale rovviltutvala:

- Bonde- og småbrukarlaget i fylket
- Bondelaget i fylket
- Sau- og geitalslaget i fylket
- Reindriftssamanes fylkeslag
- Relevante naturvernorganisasjonar (2-3 representantar)
- Kommunane (representanten bør oppnemnast av fylkeskrinsen av Kommunanes Sentralforbund)
- Fylkeskommunen

Fylkesmannen bør delta i utvalet sine møte med miljøvernavdeling og landbruksavdeling og ivareta sekretærfunksjonen, men skal ikkje sjølv vere medlem av utvalet. I reindrifts-fylka bør også ein representant for reindriftskontoret delta i utvalet sine møte.

Medverknad og konfliktreduksjon

Informasjon og samråd med aktuelle brukarar og lokalbefolkning

Fire konflikttypar:

- ein datakonflikt, der partane har feilaktige eller ulike oppfatningar av røyndomen, t d om storleiken på rovviltbestandane, kor stor skade dei gjer. kva mottiltak som kan vere effektive og kva som er ein levedyktig bestand
- ein interessekonflikt, som handlar om dei ulike materielle og økonomiske interessene partane har i saka
- ein verdikonflikt, som handlar om ulike oppfatningar og vektlegging av m a etiske, moralske og ideologiske spørsmål
- ein relasjonskonflikt, som kan skuldast at partane misliker kvarandre, og at dette har blitt sjølve kjernen i konflikten.

Aktuelle mottiltak:

- bruk av effektive skadereduserande tiltak og økonomiske verkemiddel
- informasjon
- betre kommunikasjon og dialog mellom partane
- organisatoriske løysingar (rådgjevande utval, møte mellom partane)

Tiltak for å unngå konflikter mellom bjørn og menneske

Det er å vente at talet på møte mellom bjørn og menneske vil auke med ein aukande bjørnebestand. Departementet legg difor opp til:

- * å vidareføre informasjonstiltak om bjørnen si åtferd og kva rådgjerdar som det kan vere fornuftig å ta når ein er i bjørneområde
- * å legge til rette for tiltak for å unngå at bjørnar mister si naturlege frykt for menneske i enkelte område, m a ei ekstra god avfallshandtering og behov for ferdselsavgrensing i bestemte situasjonar
- * at Direktoratet for naturforvaltning i samråd med aktuelle fylkesmenn får høve til å fatte vedtak om avliving av bjørnar som på grunn av gjentekne tilfelle av spesiell åtferd representerer ein tryggleiksrisiko

Nærkontakt med en kongeørn

Et knivskarpt blikk og et kraftig nebb Foto Stig Tronvold

En skadet ørn

Torsdag 29 mai ringte Odd Hallaråker fra Bømlo og lurte på om vi hadde plass til en kongeørn på skadestasjonen på Digranes.

En fisker hadde oppdaget en stor fugl som "kavet" på en holme utenfor Bømlo. Han hadde gått i land, men fuglen klarte ikke å lette. Han hadde da etter mye "om og men" fått den med seg å båten og på land.

Odd ble kontaktet og kontakterte at det var en ung kongeørn og at den var skadet i ene vingen.

Vi ville selvfølgelig ta imot en slik celebr

gjest, og dagen etter tok Odd bilen og kjørte de 25 milene inn til Odda med den - før han gikk på ettermiddags-skift. God innsats.

Til veterinær

Jeg hadde i mellomtiden fått en avtale om konsultasjon med veterinær (og kirurg) Dale, så dit bar det umiddelbart.

Å holde en vilter stor kongeørn er ikke lett, men jeg var klar over at klørne er de farlige og fikk et godt tak rundt dem. Nå viste det seg at det var bare den ene kloen det var

krefter i, og ved nøyere undersøkelser hadde den et stort sår på ene tarsen. Et stykke var vekke og i såret var det kommet makk.

Den hogg til

Under studiet av såret ble jeg noe uoppmerksom og fikk merke at den også kunne bruke nebbet. Den hogg skikkelig til og traff meg like over øyet så blodet sprutet. Den traff heldigvis en plass der det stort sett bare er skinn utenpå skallen, 1 cm lenger ned hadde den truffet øyet. Det var skikkelig kraft i hugget, jeg var øm i mange dager. Konsultasjonen ble raskt avsluttet, og doktoren måtte ta seg av en ny pasient. Et sting og stivkrampe ble vurdert men vi valgte å se det an.

Til røntgen

Dale tok kontakt med Fylkessykehuset i Odda og vi fikk time dagen etter. Jeg ville ikke da være alene om å holde dyret, så Stig Tronvold stilte opp og assisterte. Jeg hadde da ordnet en hette til ørna.

Det gikk greit på røntgen, vingen og foten ble fotografert og skadene studert av ekspertise. I vingen var det bare et ubetydelig brudd og bena lå riktig, det var værre med foten. Her var både sener og blodårer avrevet og det tydet på å være et gammelt sår.

Til skadestasjon

Vi fikk ørna til Digranes, hvor det denne helgen var norsk årsmøte i Biofoto. Vi fikk derfor ytterligere assistanse for å vaske og behandle sårene til fuglen. Stig er bioinge

Til røntgen. Undertegnede og Stig (til høyre) Foto: Røntgenlegen

njør av yrke, så han satte sprøyte med antibiotika og begynte å rengjøre såret i foten. Vi var to andre som holdt fuglen. Etter en stund måtte jeg lete opp noe sårpulver og en ny mann overtok min rolle. Under denne ombyttingen klarte ørna å få løs den friske foten!

Kloa i ansiktet

I blinde (den hadde hetten fortsatt på) hogg ørna foten ut og traff Stig i ansiktet. En klo gikk gjennom leppen og en inn i kinnet - og den holdt godt fast.

Det var en smule panikk, - ikke bare hos Stig. Etter mye om og men fikk vi strekk ut foten, det reduserte kreftene i selve kloa, slik at vi klarte å frigjøre Stig. (At ingen av de mange fotografene, med kamera, fikk bilde av dette, var bittert synes Stig - i ettertid)

Så måtte Stig til lege å få sprøyte, han mot stivkrampe.

Ikke håp

Ørna, som var temmelig utsultet da vi fikk den, levde nå noen gode dager med ube-

grenset tilgang på kyllinger. Det spiste godt og la på seg, men utsiktene for et liv i frihet var ikke gode. All ekspertise vi kontaktet var enige om at en ørn med kun en klo ikke ville klare seg, og det var ikke mulig å reparere foten. 18 juni avlivet vi ørna.

Skadeskutt?

Hva var det som hadde skadet ørna? Det så nærmest ut som om det var bitt av et stykke av tarsen. Har den unge fuglen prøvd seg på et mindre rovdyr, kanskje en mink, ikke fått skikkelig tak - og så har minken klart å bite av dette stykket? Eller er det en grovkalibret kule som har truffet?

Vi vil ikke få svar på dette, men ganske sikkert er det at den ødelagte foten er årsaken til bruddet i vingen. Vi så at den hadde problemer med balansen, og ved landinger har nok vingen fått mange slag. Til slutt et som gjorde den flyveudyktig.

En trist skjebne, men tross alt godt at vi andre kom fra det uten alvorlige mén.

Rune Voie

Frode Steen-Olsen -89

Uglefiske

Sist jul fikk yngstegutten i huset sitt største ønske oppfylt av julenissen - fiskestang med snelle og alt!

Oppe i Oddadalen er det i romjulen skikkelig vinter med bortimot en meter snø, alle vatn i nærheten er nærmest bunnfrosne, så noen gode muligheter til å teste stangen under normale fiskeforhold er det ikke.

Sammen med fiskeutstyret var det imidlertid en dobbe i gummi, til å trene seg å kaste med. Det var derfor ingen unnskyldninger for ikke å prøve seg på heimebøen i snøen. Første juledag i skumringen skulle fiskestangen testes. Håpet om napp var rimeligvis ikke stort, men der tok de feil.

På første kastet satt den! - en haukugle! Dobben hadde nok endel til felles med en mus, der den fór bortover snøen. Ikke til å motstå for en sulten ugle.

Ja, så sulten var den at det ble fast fugl på alle kast. Like skuffet var nok uglen hver gang. Det ble da også anledning til å prøve en annen julegave, fotoapparatet.

Bildene ble ikke helt topp, på grunn av avstand og mørke - trykken i heftet reduserer også kvaliteten, men på originalen kan vi tydelig se dobben i klørne på uglen (det store bildet).

Rune Voie Tegning Tore Larsen

Begge foto: Kasper Espeland, 9 år

Indre Akershus Blad 19/11-97

Vasket hår ut av ulveavføring

Oppklaring på «Nusse-saken»?

Bjørkelangen: - Jeg tror jeg har funnet ut hva som drepte og spiste opp dverg-dachsen til Kristin Berger i Søndre Høland for to uker siden, sier Thor Grasmo fra Setskog.

Av Anders Sooth Knutsen

Det var mandag i forrige uke at Thor Grasmo fant et solid «visittkort» fra en ulv like i nærheten av sitt bosted på Grasmo på Setskog.

- Jeg fant ei ruke som var 30 centimeter lang. Da jeg så litt nærmere på møkka, fant jeg hår som lignet mistenkelig på hundehår, forteller Thor.

- Dette er hundehår

Han tok med seg funnet hjem og vasket hårene ut av ulveavføringen. Resultatet var ifølge den erfarne jegeren ikke til å ta feil av:

- Dette er hår fra en hund, høyst sannsynlig en dachsa!

Grasmo mener det er god grunn til å sette funnet i forbindelse med tapet av «Nusse», dverg-dachsen til Kristin Berger i Søndre Høland.

- Det passer perfekt med tid og avstand. Jeg fant dette på mandag, fire dager etter at hunden hennes ble tatt av dage. Alt stemmer, sier en skråsikker Thor Grasmo.

Flere observasjoner

Setskogingen kan også fortelle om flere observasjoner av det store rovdyret i terrenget rundt hans bosted på Setskog.

- Vi har ved flere anledninger denne høsten kommet på ulvespor og ulvemakk. Det underbygger min teori om at det er mye ulv her. Jeg er sikker på at det finnes mer enn to ulver i distriktet. Bare våre egne observasjoner tyder mye på at det finnes fire-fem stykker, avslutter Grasmø.

Er ulven en trussel mot hunden

Etter at to, eller muligens tre hunder sannsynligvis er tatt av ulv den senere tid, har oppslagene imedia vært mange og store. I vårt naboland Sverige har man laget en oversikt over dødsårsaker blant hunder i 1995. En oversikt til ettertanke;

- 9 hunder ble skadet etter konfrontasjon med ulv eller gaupe, tre av disse døde.
- 17 andre hunder ble skadet av andre ville dyr (i første rekke elg og grevling) Av disse døde 9.
- 44 ble skadet av vådeskudd fra jaktvåpen, 21 døde.
- 1603 ble skadet i trafikken, 990 med døden til følge (ca 75% av disse var jakthunder)

Våra Rovdjur 3-97

Dramatisk situasjon for fjellreven.

(Redigert av Morten Ree).

Oppdragsmelding nr. 69 fra NINA som kom ut i fjor sommer er et resultat av en omfattende undersøkelse som startet i 1990 og er et "Program for terrestrisk naturovervåking" (TOV) som har til hensikt å overvåke tilførsel og virkninger av langtransporterte forurensinger på ulike naturtyper og organismer. Innenfor dette omfattende prosjektet inngår også en bestands-studie av fugler og pattedyr, herunder fjellrev.

Fjellreven har vært totalfredet i Skandinavia siden 1930. I dag finnes fjellreven i enkelte høgfjellsområder, deriblant i Sør-Norge og i grensestrøkene mellom Norge og Sverige. Fjellrevens reproduksjon har sterk sammenheng med tilgangen på smågnagere som byttedyr. Utviklingen i fjellrevstammene vil derfor følge smågnagernes bestandssykluser.

Områder og metode.

Undersøkelsene av fjellrev ble gjort i 1995 og er utført i forskjellige deler av følgende områder : Dividalen (Troms), Børgefjell (Nord-Trøndelag), ≈motsdalen/Dovre (Sør-Trøndelag), Gutulia/Femundsmarka (Hedmark), Møsvatn-Austfjell (Telemark), Lund (Rogaland) og Solhornfjellet (Aust-Agder/Telemark).

Overvåkingen av fjellrev utføres ved at faste hi innenfor hvert område overvåkes, og fra sportegn og byttedyrrester ved hiene fastslås det om hiet er i bruk av fjellrev. Hiene kan også benyttes av rødrev. For å konstatere hvilken art som har benyttet hiet samles det derfor inn hårprøver. Fjellreven bruker ynglehiene gjennom hele året, og telemetribaserte studier på Dovrefjell har vist at de samme revene bruker hiene og det omliggende leveområdet over flere år.

For å oppdage flest mulig av de revene som reproduserer og for å best få oversikt over

kullstørrelse, gjennomføres feltarbeidet i månedsskifte juli-august. Det er viktig at studiene skjer på det tidspunkt det er størst mulighet for å se hvalpene. Fram til 4-ukers alderen holder de seg inne i hiet, men etter dette stadiet øker hvalpene sin aktivitet og de bruker en større del av døgnet utenfor hiet. Hos fjellrev forekommer to fargevarianter, blå og hvit, begge fargefaser kan opptre i ett og samme kull. Under telling av kullstørrelse er det lettest å "se" alle hvalpene i kull med få hvalper, eller i kull med hvor begge fargevariantene forekommer. Fjellreven har hiene sine i kvartærgeologiske sandrygger som gjerne finnes i de lavere delene av høyfjellet. Hiplassen er bakgrunn for at fjellreven mange steder har kallenavnet "melrakke". "mel" er det samme som sandmele og "rakke" betyr hund. Fjellrevens hi kan bli mange hundre år gamle og er som en "festning" som kan bestå av flere titalls åpninger og med noen hundre meters gangsystem i flere etasjer.

Fjellrev. Foto: Ingvar Grastveit

I ekstremt gode smågnagerår kan fjellreven få rundt fra 10 til 15 hvalper. Kull på rundt 20 hvalper kan forekomme. Dette er rekord blant hundedyrene. I årene mellom disse smågnager-syklusene fødes det normalt få eller ingen fjellrevunger. Da er artens eksistens nesten ene og alene avhengig av at de voksne individene overlever, noe som kan være tøft nok.

Resultater.

I TOV-undersøkelsen ble det totalt registrert 84 fjellrevhi (se tabell 1) innenfor undersøkelses-områdene. I tillegg er det registrert ca. 100 fjellrevhi i andre fjellområder.

Hardangervidda, Møsvatn-Austfjell.

Innen TOV-område ble det registrert 31 fjellrevhi. Av disse ble det i 1995 påvist tre aktive fjellrevhi, men ingen yngling i 1995. To hvalper ble sett i tilknytning til hytter på den nordlige delen av Hardangervidda og disse dyra ble også sett i løpet av vinteren 1996. Det må derfor ha vært minst en yngling på Hardangervidda i 1995, men ikke i noen av de hiene som inngår i prosjektet.

Dovrefjell, Åmotsdalen.

Det er så langt registrert 27 hi hvorav minimum 17 er opprinnelig fjellrevhi. Yngling ble ikke påvist i området i 1995. Ætte av hiene på Dovrefjell var bebodd av fjellrev. Tre av disse ligger innenfor leveområdet til samme familiegruppe.

Børgefjell, Viermadalen.

I 1995 ble det undersøkt 18 fjellrevhi på norsk side av riksgrensa. Forsøk på yngling ble påvist i to av disse hiene, men ingen hvalper ble sett her i slutten av august. Et av de gamle fjellrev-hiene i Børgefjell var bebodd av rødrev og en hvalp ble sett ved dette hiet. Statskog i Nordland overvåker også enkelte hi i Saltfjellområdet og yngling er påvist på to hi i Saltenområdet. På det ene av disse ble det påvist yngling både i 1993, 1994 og 1995, og til sammen ni hvalper har blitt registrert ved dette hiet i løpet av disse åra. Ved det andre hiet ble det funnet en død unge i 1995.

Dividalen.

Her ble 16 hi undersøkt i 1995 og tre av hiene var bebodd av fjellrev. To av de gamle fjellrevhiene i Dividalen var bebodd av rødrev. Det ble ikke påvist yngling av noen av hiene i området.

Tabell 1. Antall fjellrevhi som er undersøkt innen hvert av overvåkingsområdene i 1995.

Område	Antall hi i 1995	Hvalper ved avvenning
Møsvatn (Hardangervidda)	31	0 (2*)
Åmotsdalen (Dovrefjell)	19	0
Børgefjell	18	0
Dividalen	16	0
Totalt	84	0 (2*)

* To fjellrevhvalper påvist, men ikke i tilknytning til de hi som inngikk i prosjektet.

Familiegrupper.

Antall familiegrupper og andelen av hiene som har vært i bruk av fjellrev har vært relativt stabilt i løpet av tiden som omfattes av overvåkingsprogrammet. Det er betydelig forskjeller mellom områdene med en langt høyere andel av aktive hi i Børgefjell

sammenlignet med de andre områdene (se tabell 2). Sett over flere år viser resultatene at vi innenfor studieområdet kan regne med minst tre familier på Hardangervidda, fem på Dovrefjell, minimum seks i Børgefjell og minimum tre i Dividalen.

Tabell 2. Andel av undersøkte fjellrevhi som har vært i bruk av fjellrev om sommeren og et anslag over minimumsantall av familiegrupper i studieområdet.

Område	1993	1994	1995	Minimum familier
Møsvatn (Hardangervidda)	0 av 14	3 av 24	3 av 31	3
Åmotsdalen (Dovrefjell)	6 av 14	5 av 14	5 av 17	5
Børgefjell	6 av 20	8 av 20	6 av 18	6
Dividalen	-	3 av 13	3 av 16	3
Totalt	12 av 48	19 av 71	17 av 82	17

Vinterinventering.

I tillegg til den bestandsovervåkingen som er basert på overvåking av hi i sommerhalvåret, er det i løpet av ettervinteren 1996 gjennomført en bestandsinventering i overvåkingsområdene samt øvrige større fjellområder i Sør-Norge. Inventeringen er i hovedsak gjennomført av fjelloppsynet i de enkelte områdene. Så langt har vi mottatt rapporter på 53 hi som ble besøkt i løpet av perioden 25 mars-10 mai.

Brattefjell-Vindeggen.

Tre hiområder er kjent og kartfestet i dette området. Det er ikke mottatt meldinger eller observasjoner som indikerer at disse hiene har vært i bruk i nyere tid.

Hardangervidda.

13 av de kjente hiene ble undersøkt i løpet av mars måned. Det ble påvist rødrevaktivitet over store deler av vidda, også ved noen av

hiområdene. Det ble med sikkerhet registrert aktivitet av fjellrev ved ett av hiene, mens revespor ved to andre hi er uopklart. Det ble sett en skabbet rødrev.

Rondane.

I alt seks hi ble undersøkt uten tegn til aktivitet. Det ble imidlertid funnet spor etter et dyr som med sikkerhet er fjellrev. Det er opplysninger om reproduksjon ved ett hi i 1993, hvor det ble påvist minst tre hvalper.

Snøhetta.

Fem av hiene i området ble besøkt i løpet av vinteren. Tre av hiene var i bruk av fjellrev.

Sølenkletten.

Tre gamle fjellrevlokaliteter er registrert, uten at det har vært påvist aktivitet på disse hiene de senere år.

Tolga Østfjell.

Det er ingen holdepunkter om kjente hilokaliteter her, men det finnes spredte meldinger om fjellrev eller rømte farmrev fra området.

Trollheimen.

Tre gamle hilokaliteter er kjent i Trollheimen. Ingen er i bruk i dag. Det er enkelte spredte meldinger om observasjoner fra området, og det ble i 1994 funnet en død fjellrev eller farmrev. Trollheimen er et av de få områdene hvor det er detaljert historisk informasjon om fjellreven og fangsten som fant sted rundt århundreskiftet. Kristoffer Haugen (1875-1954) fra Storlidalen i Oppdal førte en detaljert fangstbok fra 1891 til 1954. I perioden 1891 til 1916 fanget han 105 fjellrever og 31 rødrev, mens han i perioden 1917-1954 fanget 136 rødrev og ingen fjellrev. Fangsten foregikk ved at det ble satt ut fotsakser ved ynlehiene, og opptil 12-14 rever ble fanget på ett og

samme hi. De samme hiene er kjent i dag, men det er ingen informasjon som tyder på at disse har vært i bruk av fjellrev i senere tid.

Sylane.

To hi undersøkt og begge var i bruk av fjellrev. Området har i en årrekke hatt en mindre stamme av fjellrev i grensetraktene mot Sverige.

Tydalen-Holtålen.

Tre hi ble undersøkt og det ble funnet spor av fjellrev ved to av hiene.

Meråker/Blåfjell.

Området har flere gamle fjellrevhi, men det er ikke kjent at disse hiene har vært i bruk siden på 1960-årene.

Børgefjell.

I alt 11 hi ble besøkt i første del av mai og seks av disse var med sikkerhet i bruk av fjellrev. I tillegg ble det sett spor etter fjellrev i nærheten av flere hiområder, uten at disse kunne knyttes direkte til de kjente hiene.

Saltfjellet.

I alt er det kartfestet syv hi i området, og det er med sikkerhet påvist jevnlig aktivitet ved to av disse. I det ene hiet ble det stadfestet yngling både i 1994 og 1995, mens ved det andre ble funnet to døde hvalper i 1995. Disse to hiene var også i bruk av fjellrev vinteren 1995-96, og voksne individ ble sett ved begge hiene.

Dividalen.

I løpet av vinteren ble seks av de kjente hiene besøkt og gravning ble påvist ved to av disse. Begge hiene har vært bebodd av fjellrev de siste åra.

Utbredelse og bestandsstørrelse.

I tillegg til den årlige overvåkingen i TOV-områdene er det etter vinterspringen påvist fjellrev ved 18 av 53 undersøkte hiområder fra Dividalen i nord til Setesdal Ryfylke i sør. De under-søkte fjellområdene omfatter svært store fjellarealer, og på langt nær alle kjente hi ble besøkt vinteren 1995/96. I tillegg må det regnes med at det er mange gamle hilokaliteter som det fortsatt ikke er kjennskap til. Å gi et bestandsoverslag kan derfor være vanskelig. Etter en undersø-

kelse i Sverige i 1995 ble hele den skandinaviske bestanden anslått til ca. 100 individer. Med utgangspunkt i teknikker for å måle bestanden ut fra de registreringer som ble gjort kan den effektive bestandsstørrelse beregnes til å være mellom 43 og 156 individer. Tilgjengelig informasjon tyder derfor på at fjellrevbestanden i dag er svært liten, og gir ingen indikasjon på at artsvernet har bidratt til å øke bestandsstørrelsen.

Mekanismer bak utviklingen av fjellrev-bestanden.

Fjellreven i Norge og Sverige har nå vært beskyttet av fredning i mer enn 65 år. På tross av at arten har et høyt reproduksjonspotensiale viser bestandsinventeringer og populasjonsgenetiske studier at den Skandinaviske bestanden neppe teller mer enn noen få hundre individer. Det er vanskelig å peke ut en enkelt faktor som forklarer denne negative utviklingen hos fjellrev-bestanden. Minst fire ulike hypoteser er blitt fram-satt for å forklare den manglende responsen på fredningen.

Jakt.

For det første ble bestanden utvilsomt jaktet ned til en bestandstetthet som var svært lav, og data både fra Norge og Sverige viser at bestanden ved fredningen var nede på et svært lavt nivå.

Rovdyr.

Fra slutten av 1800-tallet og fram til i dag har rovdyrstammene hatt negativ bestand-sutvikling og har over en lengre periode vært nesten utryddet. Mangelen på rester etter de store rovdyrenes jakt kan ha hatt betydning for fjellrevens overlevelse ved at tilgangen på alternative byttedyr har blitt

mindre. Effekten av ekstra mattilgang på vinteren har gjennom eksperiment blitt vist å ha positiv virkning på fjellrevens reproduksjon, og på antallet rever som er territorielle ved hiene.

Utvandring.

Ved analyser av tilgjengelig data på reproduksjon og fjellrevens lokale bestands-svingninger har vist at fluktuasjoner i bestandens størrelse og reproduksjon ikke er synkron over større avstander. Det er kjent blant annet fra radiomerking av fjellrever på Dovre at unge dyr kan vandre over store områder. De unge revene forlater sitt oppvekstområde i løpet av første leveåret på leting etter områder med muligheter for selvstendig reproduksjon. På grunn av fjellrevens sterkt fluktuerende bestandsforløp skjer slik utvandring vanligvis et år etter tilgang på nye smågnagere. Utvandring av en bestand til en annen, hos en art med så variabelt bestandsforløp som fjellrev, vil ha stor bestandsregulerende effekt ved at utvandring og tilførsel av nye individer vil bidra til å kompensere for dødelighet hos de territoriale dyra mellom smågnager-topper.

Rødrev.

En fjerde og viktig faktor for fjellreven er rødrevens og dens bestandseksponasjon det siste hundreåret. Som mange av hundedyrene er rødreven ekstrem i form av at den utnytter et svært bredt spekter av byttedyr, og at den har en utbredelse som dekker flere økolyper. En begrenset faktor for fjellreven er hiene, som brukes både i yngletida og som dagleie i vinterhalvåret. Det viser seg at en betydelig del av disse hiene er overtatt av rødrev. Det er videre en betydelig høydegradient på rødrevens innpass i fjellet. I Dovrefjellområdet er det ikke påvist

fjellrev under 1300 meter over havet, mens samtlige av hiene som er overtatt av rødrev ligger under dette høydenivået. En konsekvens av dette er at flere fjellområder, eksempelvis Knutshø og Forelhogna, har svært begrenset med areal som ligger såpass høyt som de områder hvor vi fortsatt finner fjellrev i Snøhettaområdet. En må derfor regne med at det er flere faktorer som sammen med den lave bestandsstørrelsen bidrar til å holde fjellrevbestanden ved en lav tetthet.

Fjellrev. Foto Ingvar Grastveit

Kan annen forvaltning i tillegg til fredning være aktuelt ?

I dag må vi bare innse at artsvern har hatt begrenset effekt med hensyn til å bringe fjellrev-bestanden tilbake til de tettheter den hadde før århundreskifte. Det er også vanskelig å sette i verk andre forvaltnings-tiltak når en ikke kjenner mekanismen bak og årsaken til bestands-nedgangen. Det har skjedd store endringer i den skandinaviske fjellfaunaen dette århundre og per i dag finnes ikke all den kunnskap som er nødvendig for en helhetlig analyse.

Generelt sett er reduserte bestandsstørrelser assosiert med en eller flere av følgende faktorer:

Tap av habitat, eller redusert muligheter for reproduksjon eller overlevelse.

Med unntak til hypoteser knyttet til konkurranse med rødrev og endringer i dynamikken i smågnagersyklus, samt eventuelle effekter på vegetasjon og dyr grunnet økt beitepress, har man ingen indikasjon på at fjellrevens potensielle habitat er endret. Forutsatt at hypotesen om at fragmentering kombinert med lave bestandsstørrelser er riktig, vil enten tilførsel av nye individer i form av utsetting, eller andre tiltak som øker de territorielle dyras overlevelse mellom to smågnagertopper, kunne være forvaltningstiltak som har potensiale til å bringe bestanden opp på et høyere nivå.

Det er i første rekke utsetting av viltfangede dyr som har vært aktuelt. Det er imidlertid ingen skandinavisk delpopulasjoner som i dag synes være store nok til å kunne tåle den

belastningen det ville være å hente ut et større antall individer. Den nærmeste populasjonen til de skandinaviske som er potensielt store nok finnes på Kolahalvøya i Russland og på Svalbard. På tross av at disse populasjonene er store nok til å kunne være en realistisk kilde for innfangning av dyr, er det dokumentert betydelige genetiske forskjeller mellom disse og norske populasjoner i tillegg er disse populasjonene infisert med rabies, noe som gjør utsetting i Norge uaktuelt. Det eneste realistiske alternativet synes derfor å være å fange inn enkelte individer fra en eller flere norske delbestander, og gjennom avl på disse skaffe en bestand i fangenskap som kan benyttes til utsetting. Et annet viktig fortrinn ved å velge innfangning og avl framfor utsetting av viltfanga individer er at en på denne måten ville ha muligheter til å sikre at en har eksemplarer av den norske fjellreven i fangenskap i fall det skulle skje en drastisk bestandsendring i enkelte av de gjenværende ville bestandene.

Mating som et tiltak for å øke overlevelse og hietablering har også vært foreslått og utprovd på fjellrev. Erfaringer fra Finland og Borgefjell viser imidlertid at dette er en lite egnet framgangsmåte da rødrev har en tendens til å tiltrekkes til slike åter. Faren for skabbsmitte gjør at en må være svært påpasselig med at matingen ikke skjer i områder hvor det også er rødrev.

Kildehenvisning:

Kålås, J. A. (red.), 1996. Terrestrisk naturovervåking. Fjellrev, hare, smågnagere og fugl i TOV-områdene, 1995. - NINA. Oppdragsmelding 429: 1-36.

Kapitel 3, Fjellrev, Olav Strand. John Linnell og Per Jordhøy.

NORGES HØYESTERETT

Den 29 august 1997 avsa Høyesterett dom i sak

Inr. 50/1997, snr 17/1997:

Påtalemyndigheten

(Aktor: statsadvokat Arne I Dymbe)

mot

A

(Forsvarer: advokat Arne Meltvedt)

Stemmegivning:

Dommer Bugge: Politimesteren i Østerdal utferdiget i november 1996 forelegg mot A, født 4 mai 1943, for forseelse mot viltlovens § 56 første ledd første straffalternativ, jf § 3 annet ledd jf første ledd. Grunnlaget var at A den 7 oktober 1996 om morgenen på sitt småbruk i X skjøt og drepte en hønehauk, som hadde kommet seg inn i høsegården og angrepet en av As høner. Forelegget ble ikke vedtatt, og sak ble fremmet for Nord-Østerdal herredsrett.

Ved herredsrettens dom 24 januar 1997 ble A enstemmig frifunnet. Det var en viss dissens om begrunnelsen. Flertallet, de to meddommerne, fant å kunne anvende nødvergebestemmelsen i viltlovens § 11 annet ledd, som gir adgang til uten hensyn til fredning å felle vilt under direkte angrep på bufe og tamrein. Flertallet mente at høner går

inn under betegnelsen "bufe". Rettens formann var enig i at de beste grunner taler for å forstå "bufe" slik at det omfatter alle slags fe som eieren har omsorgen for på sitt bosted, også fjærfe, men tok ikke endelig standpunkt til spørsmålet. Han mente at begrepet "bufe" er så vidt uklart at straffelovens § 57 om rettsvillfarelse iallfall måtte anvendes.

Dommen ble av politimesteren påanket til Eidsivating lagmannsrett som avsa dom 11 april 1997 med slik domsslutning:

"A. født 4. mai 1943, dømmes for forseelse mot lov om viltet av 29. mai 1981 nr. 38 § 56 første ledd, første straffalternativ, jf § 3 annet ledd, jf første ledd til kr. 2.000.- - totusen kroner - i bot, subsidiært fengsel i 4 - fire dager."

Lagmannsretten fant enstemmig at viltlovens nødvergeregel ikke kunne anvendes, fordi fjærkre ikke kan ansees som bufe. Straffelovens § 57 var det ikke grunnlag for å bruke. Etter rettens mening kunne A heller ikke fritas for straff med hjemmel i straffelovens § 47 eller § 48.

Lagmannsrettens dom er av A påanket til Høyesterett på grunn av uriktig lovanvendelse.

Etter As oppfatning er det både i viltlovens forarbeider og i andre rettskilder holdepunkter for at nødvergeretten etter § 11 annet ledd også gjelder når fjærkre angripes av vilt. Reelle hensyn bak regelen støtter en slik lovforståelse. Under enhver omstendighet er "bufe"-begrepet i viltloven så upresist og mangetydig at det må godtas at A handlet i unnskyldelig rettsvillfarelse. I hans hjemdistrikt har det vært en vanlig oppfatning at nødvergeretten gjelder også ved angrep på fjærkre. Subsidiært hevdes det at den alminnelige nødvergeregel i straffelovens § 48 må komme til anvendelse.

Etter As mening må Høyesterett bygge på at det var påkrevet å skyte hønehauken for å avverge angrepet, jf viltlovens § 11 første ledd. Herredsretten har i sin dom utførlig begrunnet dette, og også lagmannsretten må i sin dom ha lagt dette til grunn. A påstår seg derfor frifunnet av Høyesterett.

Aktor for Høyesterett gjør gjeldende at lagmannsrettens lovforståelse er riktig og at anken må forkastes.

Etter påtalemyndighetens mening vil det være i strid både med en naturlig språklig forståelse og med begrepsbruken i annen lovgivning om betegnelsen "bufe" i viltlovens § 11 annet ledd skal omfatte høner. Det må her særlig legges vekt på bufeloven av 1926, som opererer med et klart skille mellom "bufe" og "fjærkre", se lovens §§ 1 og 2. Vi har å gjøre med samvirkende lovregler: Bufeloven beskytter mot angrep fra hund, mens viltloven beskytter mot angrep fra vilt; bufebegrepet må være det samme i begge lover. Også forskriften om felling av viltarter som gjør skade, fastsatt 16 april 1984 av Direktoratet for naturforvaltning i medhold av viltlovens § 14, skiller mellom skade på bufe og skade på blant annet fjærkre. Lagmannsretten har med rette vektlagt dette. Skillet har reelle hensyn for seg; det er ikke det samme praktiske behov for å beskytte høner og annet fjærkre, som normalt holdes innendørs, mot angrep fra rovdyr og rovfugl, som bufe som

beiter i utmark. Fjærkre er lettere å beskytte ved fysiske tiltak. Verdien av enkeltdyrene er dessuten normalt langt mindre enn verdien av beitedyr.

Etter påtalemyndighetens oppfatning kan det ikke legges til grunn at det var påkrevet for A å skyte hønsehauken for å avverge angrepet. Lagmannsretten har ikke behøvd å ta stilling til dette og har heller ikke gjort det. Det kan derfor under ingen omstendighet avsies frifinnelsesdom i Høyesterett.

Jeg er kommet til at As anke må tas til følge.

Det faktiske hendelsesforløp som ligger til grunn for forelegget og domfellelsen er i herredsrettens dom - som så langt legges til grunn også av lagmannsretten - beskrevet slik:

"Etter bevisforselen legger retten til grunn at tiltalte bor med sin familie på et småbruk i X. og at han siden 1991 har drevet en beskjeden hønserivirksomhet på denne eiendommen. I vinterhalvåret flyttes hønsene til søsterens eiendom. Virksomheten har mest karakter av hobbyaktivitet og trivselselement, og omfattet høsten 1996 36 høner og en hane. Hos tiltalte gikk hønsene fritt i en inngjerdet innhegning, som lå inntil uthuset i en avstand av 50-60 meter fra bolighuset. Over innhegningen var det strukket et nettverk av snorer, slik at det bare få steder skulle være åpninger med bredde på mer enn 50 cm.

På det tidspunkt som er beskrevet i tiltalen ble A gjennom et vindu i bolighuset oppmerksom på at det var en del løs fjær i hønsegården. Han regnet med at det var en grevling som var på besøk i hønsegården, idet han flere ganger tidligere har hatt slikt besøk der. Han kastet i all hast på seg noe klær, og rev med seg en salongrifse med to patroner idet han lop ut. Da han nærmet seg hønsegården, så han at det var en hønsehauk som satt med en av hønene i klørne under seg. Han mente å registrere at høna var i live, og at hauken hakket på høna med nebbet. Han skjøt da et skudd mot haukens brystregion, mens han selv sto i en avstand av 25-30 meter fra fuglen. Hauken ble skadet, og han skjøt deretter et skudd mot fuglen uten å treffe. Han gikk da inn i innhegningen og sørget for å avlive hauken med et vedtre. Først etter denne avlivningen så han nærmere på høna, og så at denne var død etter skader i siden fra haukens nebb. A sørget deretter for å varsle lensmannen om hendelsen pr telefon."

Etter viltlovens § 3 - fredningsprinsippet - er alt vilt fredet når ikke annet er bestemt ved lov eller i medhold av lov. Lovens § 11 tillater felling av vilt til forsvar av person eller bufe og tamrein. Etter at vilkårene ble skjerpet ved en lovendring i 1993, lyder første og annet ledd i § 11 slik:

"Vilt kan felles uten hensyn til fredning når felling må anses påkrevet for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på person.

På samme måte kan eieren, eller noen som opptrer på eierens vegne, felle vilt under direkte angrep på bufe og tamrein."

At en av As høner var under direkte angrep av hønsehauken da han skjøt den, er uomtvistet i saken. Spørsmålet er om den angrepne høna omfattes av lovens forsvarsregel, slik

at hønsehauken lovlig kunne avlives.

Begrepet "bufe" er ikke definert i viltloven eller dens forarbeider.

Språklig sett synes det å herske en viss usikkerhet om det eksakte innhold i begrepet. Hos Fredrik Stang: Erstatningsansvar (1919), er det i tilknytning til den tidligere lov av 20 august 1915 om skade på bufæ ved hund nevnt at betegnelsen "bufæ" er nylaget og at det er uklart hvilke dyr som går inn under den. Det nevnes også om ordet "fæ" - jf den nå opphevede NL 6-10-2 - at dette etter Ivar Aasen betyr "kjør, faar og gjeter". Jeg viser om dette til side 184 note 18 og side 182 note 10 i Stangs bok. I Norsk Landbruksordbok, som er utgitt av Det Norske Samlaget i 1979 og som angir den etymologiske betydning av ordene, heter det at "bufe" både har betydningen storfe og - noen steder - "storfe og småfe; fe; husdyr". Det opplyses også at ordet bufe er ukjent i enkelte deler av landet.

Ut fra dette, og ut fra en alminnelig norsk språkforståelse, heller jeg til at høner og annet fjærkre ikke kan regnes som bufe, og at dette må legges til grunn ved tolkingen av viltlovens § 11. Det ligger her også nær å støtte seg til bufeloven - lov om ansvar for skade på bufe ved hund m.v. - av 9 juli 1926 nr 4, som i sin erstatningsregel skiller mellom bufe og fjærkre (fjærfe), og også oppstiller særlige regler om avlivning av hund ved skade på henholdsvis bufe og fjærkre, jf §§ 1 og 2. Som anført av aktor er det i bufeloven og viltloven i en viss forstand tale om samvirkende rettsregler til beskyttelse av husdyr mot henholdsvis hund og fredet vilt. Det synes rettest å bygge på, også i forhold til viltloven, at det dreier seg om ulike samlebetegnelser, og at fjærkre ikke er bufe.

Så langt er jeg enig med lagmannsretten. Men av dette følger det etter min mening ikke at eieren av andre husdyr enn bufe - som for eksempel høner - står forsvarsløs mot angrep på dyrene fra ville dyr. Jeg antar nemlig at det er grunnlag for en viss utvidet, eller analogisk, anvendelse av forsvarsregelen i viltlovens § 11. For dette finner jeg støtte i flere forhold:

Som nevnt finnes det ikke i viltlovens forarbeider noen nærmere forklaring på eller omtale av betegnelsen bufe, og derfor heller ikke noen forklaring på hvorfor de lovgivende myndigheter knyttet nødvergeregelen i § 11 annet ledd akkurat til denne betegnelsen. Vi kan da ikke uten videre gå ut fra at lovgiverne bevisst tok sikte på å begrense rekkevidden av forsvarsretten til angrep på slike husdyr som kan regnes som bufe. Tvert om er det i forarbeidene enkelte holdepunkter for at dette ikke har vært tilsiktet, og at man mer generelt har hatt beskyttelse av husdyr i tankene. I Ot prp nr 54 (1992-93), som ligger til grunn for lovenidringen av 11 juni 1993, da forsvarsretten etter § 11 annet ledd ble begrenset til å gjelde bare under direkte angrep av fredet vilt, uttales det om dette (side 11 sp 2) blant annet:

"Felling av fredet rovvilt er straffbart etter viltlovens § 56. Fredet rovvilt som gjør skade kan allikevel felles på to grunnlag. Som hovedregel skal felling av rovvilt som gjør skade på bufe og tamrein skje etter en søknad om fellingstillatelse og forutsetter en grundig avveining av vilt- og landbrukshensyn, jf viltlovens § 12. Viltlovens § 11 åpner i tillegg for felling av rovvilt når fellingen innebærer et forsvar mot skade på person eller husdyr. Ved forsvar av person må faren være "aktuell og betydelig". Ved forsvar av

bufe eller tamrein må det være en "fare for direkte angrep"."

Tilsvarende heter det i Innst O nr 111 (1992-93) om nødvergebestemmelsen (side 1 sp 2):

"Departementet viser til at felling av fredet rovvilt er straffbart etter viltloven § 56. Fredet rovvilt som gjør skade på bufe og tamrein, kan likevel felles etter søknad om tillatelse, som forutsetter en grundig avveining av vilt og landbruks hensyn. I tillegg åpner viltloven § 11 for felling av rovvilt når fellingen innebærer et forsvar mot skade på person eller husdyr."

I merknadene til endringen av § 11 uttaler et flertall i stortingskomiteen blant annet (side 3 sp 1):

"Flertallet viser videre til at Norge som følge av ratifiseringen av Bernkonvensjonen, har plikt til å innføre regler av lovmessig art for å gi vern til truede dyrearter i Europa, deriblant ulv, bjørn og jerv. Artikkel 6a setter forbud mot forsettlig dreping av disse artene. Det kan imidlertid gjøres unntak fra denne bestemmelsen bl.a. for å avverge alvorlig skade på husdyr og annen eiendom. Unntak kan imidlertid bare gjøres "under forutsetning av at det ikke er noen annen tilfredsstillende løsning og at unntaket ikke vil være skadelig for vedkommende bestands overlevelse"."

At betegnelsen "husdyr" favner videre enn bufe og blant annet må kunne omfatte høner finner jeg klart, og det er ikke bestridt av aktor for Høyesterett. Jeg viser her også til beiteloven av 16 juni 1961 nr 12, som i § 6 angir at med "husdyr" i denne loven menes "hest, storfe, gris, sau, geit og fjørfe unnanteke duer". Når forsvarsretten i viltloven likevel ble forbeholdt angrep på "bufe", ligger det nær å tenke seg at det lovgiverne først og fremst har hatt i tankene, er angrep av rovdyr på storfe og småfe på beite, som klartest hører hjemme under betegnelsen bufe. Slike beitedyr vil være mest utsatt for rovdyrangrep. Rovdyrangrep på andre husdyr, og kanskje særlig på høner og annet fjærfe, har rimeligvis vært ansett som et mindre betydelig praktisk og økonomisk problem. Lovforarbeidene gir likevel støtte til den antagelse at det ikke har vært meningen å begrense lovens forsvarsregel - eller nødvergeregel - til angrep bare på slike husdyr som med rette kan betegnes som bufe.

Spørsmålet vil så være hvilken lovforståelse som tilsies av mer reelle hensyn knyttet til henholdsvis viltforvaltningen og vernet av husdyrene. Om dette vil det nok kunne være ulike oppfatninger i de ulike miljøer i vårt land. Jeg finner det imidlertid her viktig å peke på at en lovtolkning som tillater felling av fredet vilt også ved angrep på andre husdyr enn bufe, må anses for å tilfredsstille den forpliktelse til å opprettholde levedyktige viltbestander som Norge har påtatt seg ved Bernkonvensjonen. Artikkel 9 tillater således at det gjøres unntak fra konvensjonens verneregler innenfor nærmere angitte grenser - for å avverge alvorlig skade på blant annet "husdyr" (i konvensjonens engelske tekst "live-stock"). Som det fremgår av forarbeidene til lovendringen i 1993 var det nettopp hensynet til Bernkonvensjonen som var bakgrunnen for at fellingsadgangen etter § 11 annet ledd bare skulle gjelde "under direkte angrep", jf Ot prp nr 54 (1992-93) side 12 flg.

Herredsretten uttaler ellers i vår sak følgende, som jeg vil slutte meg til:

"Det er vanskelig å se at sterke reelle hensyn tilsier at fjærfe skal unntas fra den nødvergerett som statueres i viltloven. Den eneste reelle begrunnelsen måtte i så fall være at fjærfe normalt har beskjedne verdi. En rovfugl på besøk i en hønsegård kan imidlertid svært lett drepe mange høns, og verdien vil i så fall snart kunne komme opp i en økonomisk verdi tilsvarende en sau eller geit. Nødvergebestemmelsen i viltloven legger ikke opp til en økonomisk avveining av det dyr som trues i forhold til det som truer. Det bærende prinsipp bak bestemmelsen må være at en husdyreier ikke skal behøve å sitte passiv og se på at de dyr han selv har nytte av, og normalt også har et følelsesmessig tilknytningsforhold til, skal bli skadet eller drept av rovdyr. Ut fra dette prinsipielle syn er det liten grunn til å unnta høner fordi de har beskjedne økonomisk verdi hver for seg."

Etter dette fører lovanvendelsesanken frem; det lå ikke utenfor forsvarsadgangen etter viltlovens § 11 annet ledd å avlive hønsehauken under angrepet på en av As høner. Aktor for Høyesterett har anført at avlivingen likevel ikke var lovlig, fordi det ikke var påkrevet å skyte hauken for å avverge angrepet - det kunne vært avverget på annen måte. Til dette bemerker jeg at spørsmålet om As forsvarshandling var nødvendig er utførlig drøftet av herredsretten, som i dommen konkluderer slik:

"... I denne kompliserte og akutte situasjon finner retten at det må aksepteres at tiltalte fant det nødvendig å skyte fuglen med det samme. I en slik situasjon må tiltalte gis en viss margin for vurderingen av hva som var nødvendig for straffbarhet blir følgen, og rimelig tvil om hvorvidt vilkårene er oppfylt skal komme tiltalte til gode. ..."

Herredsrettens vurdering på dette punkt, som for øvrig i det alt vesentlige er uttrykk for en bevisbedømmelse, ble - så vidt jeg kan se - ikke angrepet i politimesterens anke til Eidsivating lagmannsrett. Lagmannsretten har i sin dom ikke behandlet spørsmålet om forsvarshandlingen var nødvendig, men gir i annen sammenheng uttrykk for at den har lagt herredsrettens saksfremstilling til grunn. Jeg antar etter dette at Høyesterett må legge til grunn at forsvarshandlingen var påkrevet i viltlovens forstand.

A må da frifinnes. Jeg stemmer for denne

dom:

A, født 4 mai 1943, frifinnes.

Dommer Dølva: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med
forstvoterende.

Dommer Aarbakke: Likeså.

Dommer Gussgard: Likeså.

Dommer Holmøy: Likeså.

Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

d o m:

A, født 4 mai 1943, frifinnes.

Riktig utskrift bekrefte:

Bent Arnesen Myhre

Kommentar til “Hønsehauksaken”

av Paul Granberg.

Til vanlig viser jeg respekt for domsstolens avgjørelser. I forbindelse med denne hønshauksaken finner jeg det imidlertid betimelig å stille noen spørsmål til ettertanke, i og med at det her dreier seg om en sak som i store kretser (også av undertegnede) i utgangspunktet ble sett på som en “fillesak” av mindre betydning.

Det var lett å skape sympati for tiltaltes handlemåte. Når man ut fra dette hetser retts-spørsmålet opp til å bli et grunnleggende, prinsipielt spørsmål som senere vil få betydning for viktigere spørsmål, får saken en annen dimensjon. Dette alene taler sitt eget språk.

Det viktigste for forsvaret har tydeligvis vært å få gjennomslag for at begrepet “bufe” som er brukt i Viltlovens § 11, skal ha samme betydning som begrepet “husdyr”. Dette står også sentralt i Høyesteretts behandling, uten at dommerne stiller seg det enkle spørsmål hvorfor vi har utviklet og bruker begreper som bufe, fjærkre og tamrein i vårt språk og våre lovverk. Er ikke det nettopp for å kunne nyansere samlebegrepet husdyr? Når man i viltloven klart og tydelig bruker begrepene bufe og tamrein, er det ikke da rimelig å tro at det er gjort nettopp for at nødvergeparagrafen ikke skulle omfatte alt som går under betegnelsen husdyr? At man i beiteloven av 16. juni 1961 konkretiserer hva som “i denne lov” menes med husdyr, beror vel på at man ville markere et avvik fra den vanlige oppfatning av begrepet husdyr, men ville gjøre loven gjeldende for mere enn det som strengt tatt betegnes som bufe.

Hvorfor gjorde man så ikke det samme i viltloven, dersom man mente at § 11 skulle

omfatte mere enn begrepene bufe og tamrein? Jeg undrer meg også over at høyesterett ikke drøftet konsekvensene av en slik sammenblanding av begrepene husdyr og bufe. En av de mest vanlige jaktformer i Norge (løshundjakten) bygger jo nettopp på det prinsippet at et husdyr skal bli angrepet av viltet og på den måten bli holdt i sjakk inntil jegeren når frem og får skutt viltet. Er det Høyesteretts prinsipielle mening at man skal kunne skyte f. eks. elg (eller bjørn) i stålos for hund utenom lovlig jakttid, og så kalle det for nødverge? Ingen vil vel bestride at hunder er husdyr?

Dette er et skremmende perspektiv i de ærede høyesterettsdommeres avgjørelse, og som gir grunnlag for å stille spørsmål ved om de har tatt den nødvendige vilt- og jaktfaglige kompetanse i betraktning.

Denne faglige kompetanse kan man også etterlyse på andre punkter. Retten uttaler at en hønsehauk som har kommet inn i en hønsegård, lett kan gjøre skader tilsvarende verdien av en sau eller ei geit! Retten ser ikke ut til å ha hatt kjenskap til at det er forskjell på en rev eller mink som kommer inn i hønsegården, og en hauk i samme situasjonen. Enhver som f. eks. har drevet kråkefangst med burfeller og har fått hønsehauk inn i fella, kan bekrefte at hauken sitter midt i kråkeflokken og høyst har drept et individ. Etterpå er den like opptatt av å komme seg ut i det fri, som kråkene er. Overskuddsdreping ligger ikke i haukens natur, slik som hos enkelte rovpattedyr. Av sakens fremstilling går det fram at tiltalte hadde spent tråder over hønsegården med stort sett mindre enn en halv meter mellom trådene. Er ikke det i prinsippet en

kråkefelle (les haukefelle)? Videre går det frem at tiltalte i farten "rev med seg en salongrifle med to patroner" ut, da han oppdaget en del løse fjær i hønsegården. Hva sier våpenloven om oppbevaring av våpen og amunisjon - skal det oppbevares slik at det bare er å rive det med seg i farten?

Det går en tråd gjennom saken: En hønsegård innrettet slik at en større, vill fugl lett

kommer inn, men vanskelig kommer ut, - en salongrifle med patroner lett tilgjengelig, - en tilforlatelig og selvanmeldt sak som lett skaper sympati, men som prinsipielt har stor betydning i et viktig og svært aktuelt spørsmål. En person som selv er født og oppvokst i et jakt- og bygdemiljø ser dette, og visjonen burde tre enda tydeligere fram for en som i tillegg har juridisk utdanning.

Hønehauk. Foto: Stig Tronvold

Ny strid om bjørnen

ENGERDAL: Bjørnen som ble drept i Lillersåsen 18. juni, ble truffet av to kuler, ei i halsen og ei i panna. Det er skytterne og politiet enige om. Men om hals-skuddet gikk inn på høyre eller venstre side, er de helt uenige om

NA: GRETE MYRVOLD RYDJE

Forrige uke fikk politiet omsider obduksjonsrapporten om hender. I går var politifullmektig Lars Chr. Stenrud klar til å la offentligheten få den lange etterlengtede informasjonen.

I rapporten står det at det første skuddet, det Dag Rønning avfyrte, traff bjørnen på venstre side av halsen. Skuddet var dødelig, men bjørnen levde da Geir Egil Gjermunds kort tid etter skjøt den i panna fra kløss hold. Stenrud sier at ingen av blypatronene kom ut igjen.

UFØRENLIG

– Det er færent to kulehull. Begge viser hvor kulene gikk inn, sier Stenrud. At bjørnen ble truffet på venstre side av halsen, er ifølge Stenrud helt uforenlig med Rønning og Gjermunds forklaring om egne og bjørnens posisjon da skuddet falt.

– Sitt fredag gjorde vi dem kjent med obduksjonsrapporten i et nytt avhør. De har ikke endret oppfatning om hva som skjedde, og holdt fast ved sine tidligere forklaringer. De skulle seg uforstående til obduksjonsrapportens forklaring om at halskuddet traff bjørnen på venstre side, sier Stenrud.

Skytterne har heller aldri, ifølge Stenrud, sagt noe som skulle tåle at bjørnen kan ha snudd på hodet umiddelbart før skuddet traff.

UENIGHET: Dag Rønning (bak) og Geir Egil Gjermunds da de møtte til avhør etter bjørneskuddene i juni. Forsvareren deres advokat Knut Storberget, slakter rapporten fra bjørneobduksjonen.

ARKIVFOTO HEGE OLSEN

STATSADVOKATEN

Stenrud ventet nå bare på den skriftlige rapporten fra Kripas, som i 12 uker hadde gevarene til Rønning og Gjermunds inne til undersøkelse. Når han har fått den, vil han sende saken over til Statsadvokaten i Hedmark og Oppland for endelig avgjørelse. Stenrud vil ikke sviare om han kommer til å innstille på tiltale eller berøpsegjørelse. Men han sier at halskuddet kan si noe om bjørnens posisjon og retning i skuddøyeblikket, og at det er et viktig moment i saken.

Av innholdet i obduksjonsrapporten for øvrig repser Stenrud at bjørnen var en hannbjørn i godt

hold. Den veide 130 kilo, og magenholdet viste at den hadde spist sau.

SLAKTER

Forsvareren til Rønning og Gjermunds, Knut Storberget, slakter obduksjonsrapporten. Han mener at hullet på venstre side på bjørnens hals, viser hvor kula kom ut, ikke hvor den gikk inn. Storberget vil kreve ny obduksjon dersom saken havner i retten. – Jeg vil be om at bjørnekadaveret blir tatt vare på, slik at en ny obduksjon blir mulig. Om statsadvokaten tar ut tiltale, noe jeg vil oppfordre ham om ikke å gjøre, vil jeg legge ut sammenhengende

kyndige obduserer bjørnen, og de skal ikke ha politietterforskere berøgende over skuldrerne, sier Storberget.

Stenrud vil ikke kommentere Storbergets uttalelser noe videre. Han nøyer seg med å si at det er en vanlig arbeidsform at politiet er til stede ved rettsmedisinske obduksjoner på menneske og dyr. – Vi forbeholder oss til obduksjonsrapporten. Verken dens innhold eller saks oppfølging endres av at Storberget er uenig, sier Stenrud.

NØDVEERGE

Advokat Storberget mener at den foreliggende obduksjonsrapporten ikke endrer situasjonen for Rønning og Gjermunds – Bjørnen hadde saucull i halsen. Følgelig hadde den i sekundene før skjøt sau. Det er ingen tvil om at Rønning og Gjermunds hadde rett til å felle bjørnen, enten for å beskytte seg selv eller sauen. Dette var en nødvergesituasjon, slik Storberget fast.

BJØRNEN: Bjørnen som ble drept var en hannbjørn i godt hold. Den veide 130 kilo, og magenholdet viste at den hadde spist sau, opplyser politifullmektig Lars Chr. Stenrud.

ARKIVFOTO GRETE MYRVOLD RYDJE

dette er saken...

19 juni fant saueeierne 15 sauer som var tatt av bjørn. Om kvelden var saueeier Dag Rønning og Geir Egil Gjermunds med Ervind Sundet inn i skadeområdet. Sundet skulle få sauer og dokumentere rovdyrskader. Like før klokka 21.00 skjøt Rønning

og Gjermunds en bjørn. Dette er hva de i korthet har fortalt om hendelsen. De gikk 20-30 meter fra hverandre i tett skog. Plutselig fikk Rønning se en lett travende bjørn komme inn fra venstre. Den var på veg mot resten av Gjermunds, som befant seg litt høyere for Rønning. Rønning skjøt så fort han fikk klar sikt. Bjørnen ble hengende ti meter fra Gjermunds, som gav den et panneskudd for sikkerhets skyld.

Ukjent med planer om ulvejakt

Av Jan Eriksen

BJØRKELANGEN: Lensmannen i Aurskog-Høland, Per Torgersen, er ikke kjent med at noen skulle gå med konkrete planer om jakt på de tre ulvene på Mangenakogen.

Slik flere aviser skrev torsdag og fredag, har Østkrims på initiativ fra riksdoktorinstruert politikamre fra Halden til Østerdal om å skjerpe oppsynet med eventuelle tilfeller av jakt på fredet rovilt.

Ifølge Dagbladet skal Østkrims i vinter ha mottatt tips om

detaljerte planer for organisert jakt på de ulvene som de siste par åra har streift omkring i skogområdene mellom Indre Østfold, Akershus, Hedmark og Sverige.

Gjentatte utveisek

- Jeg er ikke kjent med at disse opplysningene skulle stamme fra mitt distrikt, sier lensmann Per Torgersen til Romerikes Blad.

På norsk side av svenskegrensen er det særlig kommunene Eidskog, Nes og Aurskog-Høland som har hatt gjentatte besøk av det man mener er tre ulver. To av rovdyrene skal ifølge observasjoner operere sammen, det tredje skal gå for seg selv.

TAR AFFÆRE: Lensmann Per Torgersen i Aurskog-Høland lover å ta affære dersom det viser seg at noen bryter fredningsbestemmelsene på rovilt.

Avskjedst

I avisen Indre Akershus Blad har det i lengre tid vært en debatt i leserbrevspalten om denne tilveksten til den lokale faunaaen. Lensmann Per Torgersen har fulgt debatten med interesse. Enkelte innlegg har han forstått slik at man kunne tenke seg å skyte ulv om man så en.

- Hvor realist bedømmer du et slikt utsegn?

- Det er vanskelig å si. Er vi sterkt nok engasjert i en sak, kan det vel flere av oss komme til å si mer enn vi egentlig mener. På den andre side er det jo også i dette distriktet folk som ikke betenker seg å tjuvjakta på

annet vilt. Så et snev av alvor har det nok.

Serisse jegere

- Med bakgrunn i den konstante lensmannsakkontoret har med jegermiljøene i kommunen, hva er ditt inntrykk av jegerne?

- De jegerne jeg har med å gjøre, er generelt serisse og ordentlige folk, som må ansees skikket til å bære skytevåpen. Som i alle andre sammenhenger, kan det likevel være enkelte utelukkede også her. Og selv om politi- og lensmannstaten kan utsette lisenser, innebærer ikke det noen garanti for hvordan våpeten vil bli brukt.

Straffesvarer

- Hvis du mottok et tips om at noen hadde skutt etter ulv, hva ville du gjort?

- Saken ville umiddelbart blitt undersøkt. Det foreligger en fredningsbestemmelse, og en overtrødelse av den vil kunne utløse straffesvarer, svarer Torgersen.

Han tviler på at noen ville klare å holde noe slikt skjult i et lite lokalsamfunn med gjennomsiktige forhold. Lensmannen i Aurskog-Høland tror dessuten at jaktoppynn, grunnetters, skogarbeidere og andre fort ville legge merke til om en av ulvene skulle bli borte.

Romerikes Blad 27/4-97

18 Tirsdag 7. oktober 1997

25 sauer drept av ulv

Ulven herjer i Huleja-området sør for Holanda i Sør-Trøndelag.

Så langt er det slått fast at 25 sauer er drept av ulv i løpet av sommeren og høsten. Tallet kan bli større, for av de 2000 saueene og lammen som ble sluppet ut på beite i vår, mangler det ennå cirka 200.

Det koster å holde liv i rovdyrene i Nord-Trøndelag. Helge Trønder-Avisa må myndighetene ut med om lag 12 millioner kroner bare i år. Balespott fordeles seg på 3,1 millioner kroner til forskning, 3,2 millioner til lønnsbygginge tilskudd og 5-6 millioner til erstatning for tap av sau og rein.

Läfto får hemmelig adresse

HEMMELEG HI: Hvor Läfto går i hi holder miljøvernmyndighetene hemmelig for bønder og andre interesserte. Läfto ble i helga politet i hjertet av Fyresdal, der den har gravd ut to hi. Heretter holdes alle pellingar av bjørnen unns offentlighet.

Foto: KJETIL KLEVE

Kjendtebjørnen Läfto (3) har lurte alle sine tobelte flønder. Etter at han i løpet av sesongen trolig har drept uttallvis av sauer, har miljømyndighetene gitt ham hemmelig adresse.

Av OTTAR JAKOBSEN

Norges mest kjente bjørn har pådratt seg Fyresdølens rovdyrstilt.

men på tross av et utall drapstrusler lever Läfto i beste velgående, og har nå gravd ut to hi midt i den sagnomstuede bjørnemarka vest i Telemark.

For å sikre at ingen skal kunne finne bjørnens hi unndrar nå miljøvernmyndighetene fra offentlighet hvor den rædionerhede bjørnen befinner seg fra dag til dag. Så lenge saueene var på beite, gikk man ut med opplysningene. Men

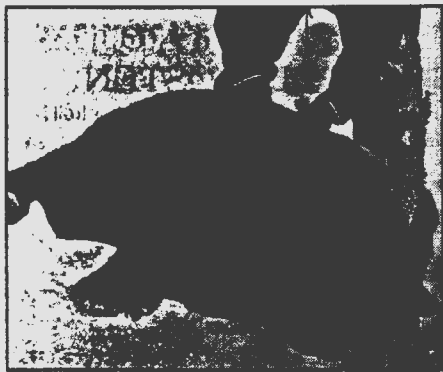
nå som sauen er sanket inn, skjermes det fredede rovdyret hundre prosent.

- Fra nå av går vi ikke ut med opplysninger om hvor Läfto oppholder seg og går i hi. Våre øvrige bjørner skjernes på samme måte, sier Norges fremste bjørneeksperter i østlandet, Jon Støren som til Dagbladet.

Ifølge opplysninger fra roviltkonsulent Odd Frydenlund Steen

i Skien har Läfto tatt mellom 20 og 30 sauer i Fyresdal. Tallet gjelder bare dokumenterte sauedrap med Läfto som gjerningsmann. Hvor mange sauer den andre bjørnen har tatt, vet ingen. Sauebøndene svarer i dag ca 150 dyr, og nye av skyld og ansvar legges på Läftos skuldrer.

Den norske bjørnestammen teller i øyeblikket et sted mellom 25 og 80 dyr.

SNILL: En av de norske bjørnene under radiomerking tidligere i år i Nord-Trøndelag. Innenfor kjørneområdet med hjerte i Lierne. Foto: HARALD PEDERSEN

Flere bjørner – færre sauedrap

Antall sauer drept av bjørn har gått dramatisk ned så langt i sommer. Dette til tross for at bjørnestammen er sterkt økende. Samtidig er det skutt hele tre bjørner, noe som nærmer seg rekord i nyere tid.

Av OTTAR JAKOBSEN og TORGEIR FJELD

Mens debatten for og imot bjørn raser over landet og bamsen er mer synlig enn noen gang i nyere tid, har bjørnen selv lagt inn et vektig argument i sauesaken. I våre to tetteste bjørnefylker der konflikten med sauenæringa er størst, er sauedrapene langt over halvert denne sesongen.

Per 1. august i fjor hadde bjørnen tatt av dage hele 163 sauer i Nord-Trøndelag. I år er tallet 42. Per 1. august i fjor hadde bamsen drept 132 sauer i Hedmark, mens den så langt i år har nøydt seg med 72.

Ifølge bjørneekspertene Petter Wabakken i Hedmark og Harald Pedersen i Nord-Trøndelag befinner det seg i øyeblikket anslagsvis et titall bjørner i hvert av disse fylkene, hovedsaklig innenfor kjerneområdene.

Elg og molter

Pedersen gir denne forklaringen på at drapstallene har sunket så dramatisk:

– Våren kom seint. Snøen lå lenge. Det sikret god tilgang på mat, deriblant elg. Det har vært varmt, og aktiviteten har derfor vært lavere enn normalt. I tillegg er det molteår, noe som sikrer bjørnene ytterligere næringstilgang. Antall bjørnedrepte sauer har steget dramatisk gjennom hele 90-tallet fram til i fjor da alle rekorder ble slått. På tross av den positive utviklingen er tre bjørner skutt så langt i år; to uten fellingstillatelse og én på lovlig vis. I Finnmark ble en bjørn skadeskutt under lovlig jakt tidlig i sommer. Denne antas nå å være død, meldes det fra Direktoratet for Naturforvaltning.

Fellingstillatelse

Seinere ble det skutt en bjørn i Engerdal etter at bamsen hadde tatt livet av et tjuetall sauer på ett døgn, deriblant flere av skikongen Gjermund Eggens dyr. I forrige uke ble bjørnen Palo etter alt å dømme avlivet illegalt nær Koppang i Østerdalen.

Det er nå gikk betinget fellingstillatelse på bjørn i Ringebu i Gudbrandsdalen. Denne kan utstedes på kort varsel av fylkesmannen ved ytterligere sauedrap. Denne uka går fellingstillatelsen på en bjørn i Stjørdal ut, uten at jaktlaget har forsøkt å felle dyret. Dette fordi bjørnen ikke har tatt sau etter at fellingstillatelsen ble gitt, opplyser viltforvalter Pedersen i Steinkjer.

Kastet senderen

Bjørnen Palos (3) Halsbånd med radiosender ble skrudd av og kastet i skogen. Politiet er sikre på at bjørnen er drept av en krypskytter.

Lensmannen i Stor-Elvdal venter fortsatt på rapporten fra kriminalpolitietts laboratorium i Oslo der Halsbåndet er til analyse. Men førstekonsulent Jørand Braa ved Direktoratet for naturforvaltning bekrefter overfor Dagbladet at Halsbåndet er skrudd av.

– Vi er sikre på at Palo er tatt av dage på illegalt vis, sier Braa.

En turgåer fant bjørnens Halsbånd for 12 dager siden. Palo var radiomerket som en del av det skandinaviske bjørneprosjektet, som har som målsetting å kartlegge bjørners vandringer. Palos Halsbånd sendte ut passive signaler allerede i midten av juli.

Tirsdag i forrige uke søkte politiet med helikopter etter Palo, uten resultat.

ULV!

Av INGUNN SALTBONES

For første gang på femti år formerer ulven seg i Norge.

To ulvefamilier har slått seg ned i traktene rundt svenskegrensen i Sør-Norge. Og sannsynligvis har ulvefamiliene fått tre valper hver.

Spor i snøen har vist at det ene kullet befinner seg i Akershus fylke i grenseområdet mot Hedmark. Denne ulvefamilien bruker områder både i Hedmark, Akershus og Østfold fylker.

Det andre kullet holder til i Koppang i Stor-Elvdal og Rendalen kommuner i Hedmark.

fra sverige

Dette er en stor dag. Vi har ikke med det vi har jobbet for år. Men dette har skjedd på oss av og ikke på grunn av

norske myndigheters arbeid for ulven, sier pressetalsmann i Foreningen Våre Rovdyr, Viggo Ree.

Ulvene som har slått seg ned i Norge er trolig unge ulver som har vandret over grensen fra Sverige. Der har ulven formert seg i flere år.

Feltarbeid

Sporingen av de norske ulvene er utført av Høgskolen i Hedmark, på vegne av Direktoratet for Naturforvaltning og de berørte fylkesmenn.

De vil fortsette feltarbeidet med omfattende sporinger. Og Foreningen

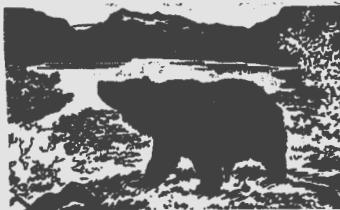
Våre Rovdyr vil kontinuerlig ha folk i området.

- Vil vil være der for å passe på at ingen forsøker seg på ulovlig jakt, sier Viggo Ree. Han understreker at ulven fortsatt er Norges mest utryddings-truede dyr.

- Det er fortsatt opp til 6 års fengsel for å skyte en ulv, så ingen må tro at det bare er å finne fram børsa.

Lokalavisa mener:

Grip til vettet- ikke til våpen!

En mann som jobber i skogen måtte ta beina fatt og berge seg opp i nærmeste tre da han møtte en bjørn. Gjennom alle århundrer har mange folk klatret opp i trærne når de har sett bjørn. Nå slår i midlertid noen på stortromma og vil bevapne folk som har sitt arbeid ute i naturen.

Har det ikke skjedd ulykker og farlige ting før, så kommer det helt sikkert til å skje om «Per og Pål» skal fly rundt med skarpladde våpen. Nei, nå må ansvarlige folk ta til vettet.

Det hevdes at vi kan sammenligne oss med Svalbard. Dette er tøv. En isbjørn ser på alt som rører seg som potensiell føde. Naturgitte forhold i arktis kan føre til at tilgangen på mat blir liten i perioder. Isbjørnen er direkte livsfarlig når den kommer på land på jakt etter mat. Da kan våpen være godt å ha.

Vår brunbjørn er i utgangspunktet ufarlig. Men mennesker har skapt sauenæringa slik at bjørnen får servert føde på et fat. Vi har massevis av søppelplasser hvor det er mat. Vi har vandrebirøkt med godsaker plassert ute i skogen.

Det sier seg sjøl at mennesker må møte bamsen av og til, men det betyr ikke at vi skal ty til våpen. Det ville være galskap om vi fikk tilstander med en rekke «skogscowboyer» drassende rundt med skarpladde revolvere. Det er bare dumt å sammenligne oss med arktiske forhold og Svalbard i denne forbindelse.

Etter at en person som jobbet med skogtaksering ble utsatt for et "skinnangrep" fra bjørn for en tid siden, gikk media som vanlig amok.

Dette resulterte i at arbeidsgiveren søkte om bæretillatelse for pistol for sine ansatte.

I motsetning til de fleste mediaorgan på distriktet, viser denne lederen i Østerdal Budstikke at det også ute på landsbygda finnes personer som beholder forstanden selv om store rovdyr finnes i terrenget.

Paul Granberg

Vil anmelde ulvejakt

Formann i foreningen Våre Rovdyr, Morten Bilet, sier at foreninga vil politianmelde stor-elvdølene, som onsdag kveld sto fram på TV2 og fortalte at ulvejakt i Rendalen/Stor-Elvdalen-distriktet er under planlegging.

AV
TORGEIR OLSEN

— Fra vår side vil vi selvfølgelig politianmelde dette, samt informere

ri Riksadvokaten, Økokrim og andre relevante institusjoner om forholdet, sier Morten Bilet.

— Vi vil også be politiet om å foreta jevnlige kontroller på

skogsbilvegene i det aktuelle området, og samtidig oppfordre folk om å melde fra om mistenkelig aktivitet, sier Bilet.

Fordomer og myter

— Ulven er en direkte truet dyreart i Norge og Skandinavia, og skal derfor forvaltes på en meget streng måte. Strafferammen for ulovlig felling av ulv kan være inntil seks års fengsel, hevder Bilet.

— At det i enkelte miljøer er lite

eller ingen kunnskap om rovdyr er velkjent. Dessverre preges ofte dette miljøet av fordommer, gamle myter og eventyrfortellinger - hvor også egosentriske forhold til dyrelivet er helt vanlig, mener Bilet. Han legger til at Sverige har mellom 30-50 ulver, mens Norge har et sted mellom fem og ti ulver.

Bil - ikke ulv

— Vi undres derimot meget over at de samme miljøene ikke vet hva

som er hovedproblemet for deres tap av jakthunder under jakt, sier Morten Bilet, og henviser til en fersk svensk jaktstatistikk. Statistikken viser at hovedårsaken til tap av jakthunder i Sverige er som følger:

700 drept i trafikken.
30 drept av vådeskudd.
9 døde som følge av elgspark.
3 drept av ulv eller gaupe.

Lensmannen er rolig

Vi vil foreløpig forholde oss i ro, sier lensmann Kjell Roar Myrvold i Stor-Elvdal. Det er lensmannens reaksjon etter TV2's innslag om planlagt ulvejakt.

Myrvold sier at han i forkant av innslaget som ble sendt i TV 2's nyheter onsdag ikke har hørt noe om saken med organisering av jakt på ulv.

Etter undersøkelser torsdag ser han heller ingen grunn til å gå videre med saken fra politiets side, hvis det da ikke senere skulle komme for dagen opplysninger som er spesielt interessante.

Tar avstand fra ulvejakt

Rovdyrutvalget i Stor-Elvdal tar sterk avstand fra ulovlig jakt på ulv. Leder i rovdyrutvalget, Knut Olav Haugland, skriver i ei pressemelding at utvalget vil rose sauenæringa for den selvdisiplin de har utvist, til tross for store skader og tap av sau gjennom flere år - påført av rovdyr.

— Sauenæringa har hele vegen forsøkt å komme i dialog med forvaltninga og politikerne. Den samme selvdisiplinen er det nå viktig at også jegerne viser. Rovdyrvalget tar klar avstand fra alle forsøk på ulovlig ulvejakt, fastholder Haugland.

Han mener at de som har tatt initiativet til ulvejakt nå må besinne seg, og heller bruke tid og krefter til å skape allianser, som sammen kan bli så sterke at man gjennom lovlige midler kan løse rovdyrproblemene.

— Jegere, grunneiere, jordbrukere og kommunen har alle sammenfallende interesser i denne saken. Rovdyrene sprer seg stadig til nye områder av landet, slik at ved å ha tålmodighet vil opinionen bli så sterk at et en vil vinne fram med sine syn. En ulovlig felling av ulv vil sette arbeidet med å løse rovdyrproblemene mange år tilbake, mener Knut Olav Haugland.

Fastslø ynglende ulver

Av Dag Karlson

63 80 48 59

AURSKOG: - Her har det gått tre ulvunger, sannsynligvis har de vokst opp i et hi i de store skogsområdene mellom i Nes, Aurskog-Høland og Sør-odal.

Rovviltkontakt i østre deler av Romerike, Ole Kr. Sauge sier at studiet av de ulvesporene som ble funnet innpå Skauen i Nes før helga forteller at det var tre ungdyr som hadde satt dem.

- Vi fikk melding om ferske spor på fredag. Lørdag var jeg sammen med blant annet rovdireksperterne Petter Wabakken og Erling Maartmann og fulgte sporene. Ekspertene var ikke i tvil. Sporene etter de tre ulvene var satt av unge dyr.

Ole Kr. Sauge sier at sporene forteller mye om dyras oppførsel.

- Sporene vi fulgte fortalte oss at dyrene var lekne og vimsede. Voksne ulver svinser ikke hit og dit, men er målrettet på vei. Dessuten markerte våre dyr ikke reviret sitt slik voksne ulver alltid gjør. Derfor konklusjonen som gjorde at Direktoratet for Naturforskning nå kan slå fast ulv har ynglet minst to steder i Norge i år, sier Sauge.

Yngleplassen er ukjent

Nøyaktig hvor ulvekullet har vokst opp, vet ikke rovviltkontakt Ole Kr. Sauge.

- Det er i grenseområdet mellom Hedmark og Akershus - høyst sannsynlig et sted i området Rakeie, Øvlien, Mangan sier Sauge. Det andre stedet skal være nord for Koppang i Østerdalen og Rendalen.

Som rovviltkontakt er Sauge overrasket over det han kaller «forbausende få observasjoner» i sommer.

- Vi har omtrent ikke fått melding fra folk som har sett ulv i sommer og høst, sier Sauge, og enda vi vet at skogsområdene har hatt masser av folk på tur innover. Men vi har fått meldinger som tyder på at ulv har hatt fast tilhold i distriktet, blant annet en rekke meldinger om ulveekskremerter på skogsbilveiene.

- Ulvens ekskrementer er større, lengre, svartere og mer illeluktende enn hundemøkk, forklarer Sauge forskjellen. Dessuten inneholder den ofte mye biologisk masse, som vi sier, for eksempel hår etter elg og rådyr.

Meld fra mer

Ole Kr. Sauge lurar på om ulveobservasjoner og spor etter dem nå er blitt så vanlige at folk ikke lenger gidder melde fra.

-Men det er absolutt viktig for å fastslå utbredelse og antall, at de som tror de ser rovdyr melder fra umiddelbart, understreker rovviltkontakten.

Han ser spent fram mot vinterens observasjoner.

- Trolig kommer de tre ulvene vi sporet i helga til å slå seg sammen med foreldrene og eventuelt andre voksne ulver i løpet av januar. Tidvis vil de danne slike flokker, og tidvis vil de være for seg selv. Muligheten for mange spennende observasjoner er tilstede i ulvereviret som han regner med går over de seks kommunene Nes, Aurskog-Høland, Eldskog, Sør-odal, Aremark og Rømskog.

- Ulven trenger et stort revir, sier Sauge.

Ryktet om ulvedrap

I lengre tid har det versert rykter om ulvedrap i Nes. Ifølge ryktene skulle to ulvevalper ha blitt skutt og gravd ned innpå Skauen mot Rakeie.

- Jeg er ikke kjent med slike rykter i den seinere tida, sier

SLÅR FAST: Med selvsyn kunne rovviltkontakt Ole Kr. Sauge i helga slå fast at tre unge ulver vandret i skogene mellom Nes og Aurskog-Høland.

rovviltkontakten. Men det oppstår stadig den slags påstander. Blant annet i sommer da det tå og med ble hevdet at ulvedrap i Nes ble etterforsket av lens-

mannen. Men da jeg tok kontakt med lensmannskontoret i Nes, var ulvedrap og rykter om det fullstendig ukjent for dem, sier Sauge.

ULVEFAR: Her er ulvefar, avbildet nylig i grensestraktene øst for Halden. Den norske ulvestammen er i løpet av sommerhalvåret fordoblet i antall.

Foto: JOHNNY HANSEN

Unikt ulve-bilde

Dette bildet viser ulvefar i fri dressur i skogene øst for Halden. Den norske ulvestammen er fordoblet nesten over natta. Stammen som var på seks dyr i vår, teller nå minst 12 ulver.

Av OTTAR JAKOBSEN

Det finnes ytterst få bilder av vill ulv tatt i Norge. Skogsmannen Johnny Hansens foto er unikt. Ulvefar var aldri oppmerksom på fotografens nærvær.

Etter måneder med feltinnsats ble han endelig belønnet, da ulven dukket opp på en skogsbilvei i grensestraktene øst for Korr-sjø.

Bestanden fordoblet

Flere observasjoner gjort de siste ukene kan tyde på at ulveparet i Halden har fått valper. I så fall nærmer vi oss en tredobling av bestanden siden i vår.

Det er imidlertid vanskelig å skjelle voksne dyr fra valper, siden nykommerne allerede er på størrelse med ulvemor og ulvefar. Forskerne kan like-

vel slå fast at ulven på bildet er en voksen hann-ulv.

– Det er ennå for tidlig å slå fast at Haldenparet har fått valper, men klare tegn tyder på det, opplyser Viggo Ree i Foreningen Våre Rovdyr til Dagbladet.

Samtlige norske ulver befinner seg i området Hedmark, Akershus og Østfold.

Ulv nær Oslo

Spørsmålet de siste da-

gene har vist at et ulvepar i traktene ved Storo i Hedmark har fått minst tre valper.

Det samme er tilfellet med parene som i lengre tid har holdt til ved Mangesjøen i Aurskog Høland i Akershus.

Flokken er på minst fem dyr, og befinner seg ikke bare enn en times biltur fra Oslo-gryta.

Det er observasjoner gjort av vår fremste ul-

veekspert Petter Wabakken og hans kolleger som viser dette.

Overlevde så vidt

Den skandinaviske ulven overlevde med nød og neppe på 70- og 80-tallet. Offisielt var ulven utryddet i Sverige, mens vi i Norge var ned til tre til fem eksemplarer.

– Ynglingen viser at ulvestammen vår er i ferd med å bli berget, kommenterer Ree.

Dagbladet 4/12-97

Store tap i Hedmark og Oppland:

5300 sauer ble bytte for gaupen

Gaupen tok over 5300 sauer på beite sist sommer, ifølge taptallene fra sauebønder i Hedmark og Oppland. Bjørn og ulv tok tilsammen 1000 dyr.

GUNNAR TORE LARSEN

Lillehammer

I alt ble det borte rundt 15 000 sau i de to fylkene i løpet av sommeren. Det er mer enn 2000 flere sauer enn i fjor, og utgjør i underkant av fire prosent av de rundt 400 000 sauene som ble sluppet på beite i de to fylkene sist sommer. Mens Hedmark ser ut til å ha en liten nedgang i antall tapte sauer, har Oppland en økning på mer enn 40 prosent, 7300 sauer i år, mot 5100 sauer i fjor.

- Økningen skyldes gaupe og jerv, sier Harald Klæbo hos Fylkesmannen i Oppland.

- Ifølge de oppgaver vi har fått inn, skal gaupen ha tatt 3400 sauer i Oppland sist sommer. Det er 1000 dyr flere enn sommeren før. Mens gaupen tidligere stort sett opererte nord i fylket, skal den sist sommer ha tatt et betydelig antall sauer så langt sør som Hadeland og Lunner.

Jerven har fått ansvaret for 3300 sau, som også er rundt 1000 flere dyr enn i 1996. Bjørnen skal ha tatt 370 dyr i år, mot 130 dyr i fjor, ifølge Klæbo.

De betydelige tapstallene vil trolig føre til at fylkesmannen nå vil utvide fellingkvoten på gaupe neste år. I år ble det gitt fellingstil-

Utvidet jakt i Oppland neste år.

FOTO: ROLF CHR. ULRICHSEN

latelse på selts gauper i Oppland, fem ble skutt.

- Kvoten blir vurdert i disse dager. Den blir i alle fall ikke mindre enn i år, sier Klæbo.

Ulv og bjørn

Gaupen står også bak de fleste sauedrap i Hedmark, 1931 dyr, mot 2521 dyr i fjor. Nedgangen fører til at fylkesmannen nå foreslår å redusere fellingkvoten fra 12 til 10 dyr neste år. Bjørnen tok 1528 sauer i Hedmark sist sommer, det samme som året før. Jerven skal ha drept cirka 1100 dyr, også det omtrent som i '96. - Den største økningen har vi på ulv, som skal ha tatt 603

sauer sist sommer. I fjor hadde vi ikke tapstall på ulv, sier Hans Christian Gjerlaug hos fylkesmannen i Hedmark. Gjerlaug tror ikke tapstallene viser at det nå er en større ulvestamme i Hedmark.

- Jeg vil vel heller si tvert imot. Stammen på fire-fem ulv, som holdt til i grensetraktene på Finnskogen, er borte. At ulven nå skal ha tatt sau, skyldes nok heller streifdyr nord i fylket. Vi vet med sikkerhet at ulven har tatt to hunder i dette området bare i høst, sier Gjerlaug.

I alt vil det i år bli utbetalt 10-12 millioner kroner i erstatning til sauebønderne i Hedmark og Oppland.

- Gaupa får skylda

Oppland Arbeiderblad 9-12-97

der rev og tobeinte er synderne

GRAN: Selv om det bare dokumenteres noen få tilfeller hvor det er sikkert at gaupa har tatt sau, får ofte gaupa skylda for at sau går tapt. - Det er fordi sauebøndene får erstatning når gaupe er på ferde, mens de ikke får erstatning om det for eksempel er reven som er ute, sier rovdyrforkjemper Wiggo Ree.

Av ARNE NÆSS

- Noe er fryktelig galt. Ser vi på fylkesmenneskenes statistikk over hvor stor andel av tapt sau hvor det kan dokumenteres eller sannsynliggjøres at gaupa har tatt dyret, og sammenligner det med antall tilfeller hvor det utbetales slik erstatning, ja så viser det rauheden i vårt samfunn og et galt erstatningssystem, sier Wiggo Ree.
- Ser vi tilbake på statistikk fra midten av 60-åra, ble det den gangen sagt at reven drepte 27.000 sauer og lam per år, men nå er den nesten forsvunnet fra statistikken etter at de store rovdyrene ble fredet! Og vi har fortsatt noen hundre tusen rever luskende rundt i Norge på tross av skabben, mens gaupebestanden anslagsvis kun er på 5-600. Vi skal væreause med sauebøndene, men det hadde vært bedre med en «forsikringsordning» hvor man fikk erstatning uansett hvem som stakk av gårde med lammene, mener Wiggo Ree.

Feit gaupe?

- Er det mye feit gaupe i Oppland? Ifølge statistikken skal et førtittalls gauper ha drept 3400 sauer i fylket. Det blir nesten en sau om dagen på hver av dem, rovviltkonsulent Harald Klæbo?
- Antallet gauper har vi ingen sikre tall på, kun et anslag. Vi vet at gaupa er nøysom om den ikke blir forstyrret, men kan, om den blir forstyrret, drepe langt flere sauer enn den trenger til mat. Men vi vet også at gaupa spiser rådyr, skogsfugl, egg, hare og smågnagere. For oss blir det problematisk at så få tilfeller blir innrapportert i forhold til antallet som krever erstatning, kommenterer Klæbo.
I løpet av 1997 er det kun seks dokumentasjoner på tap av sau i Hadelandsregionen, hvorav kun én er sannsynliggjort drept av gaupe, bekrefter rovviltkonsulent Magnar Haugen. Antallet erstatningskrav er hele 400 sauer.

Spekulasjoner

- Når 90 prosent av innmeldt tapt sau aldri blir funnet igjen, hva kan det skyldes?

- Her er det rom for spekulasjoner, og enkelte saueiere har overfor oss antydnet at andre enn firbeinte har vært ute på rov, sier Klæbo.

- Tjuvslakt?

- Det blir antydnet, ja, uten at vi kan dokumentere det.

Totalt blir det i år utbetalt om lag seks millioner kroner for tap av sau i Oppland, nærmere to millioner mer enn i fjor.

- Får alle som krever erstatning utbetalinger?

- Ikke fullt ut. Ser vi på tallene fra i fjor, ser vi at i kommuner som Gran og Søndre Land ligger utbetalingene på rundt 50 prosent av maksimal utbetaling. Der hvor dokumentasjonen er god, ligger prosenten høyere, så som i Gudbrandsdalen. Vi har vært liberale, mener Klæbo.

En og en halv kilo kjøtt

- Gaupa har behov for omlag en og en halv kilo kjøtt i døgnet. Dessuten vet vi at den dreper og spiser såvel rådyr, som hare og storfugl-egg i tillegg til sau. Derfor er det noe som ikke stemmer med tallene som oppgis. Vi har også sett at der man har gjort skikkelige undersøkelser med radiosendere, har tapsprosenten gått drastisk ned, slik som i en undersøkelse i Tynset-området, sier Wiggo Ree.
- Samfunnet skal væreause overfor sauenæringa. men det blir litt «pose og sekk» når man i tillegg til erstatning også får fellingstillatelse på gaupe. Om vi skyter noen gauper, vil ikke det avhjelpe, vi får inn flere fra nabolandet i stedet. Nei flere forebyggende tiltak, samt en generell erstatningssum er å foretrekke, mener Wiggo Ree.

Ny bok:

En Bjørnefortelling

Geir Sjøli - ikke ukjent navn for våre medlemmer - har debutert som forfatter. "En bjørnefortelling" er en barnebok som passer for det utviklingstrinn der interessen for omgivelsene har nådd litt utover de helt nære ting, og hvor en viss fantasi og innlevelsevne vokser fram. Boken gir en nøytral og også ganske realistisk skildring av hvordan en ung bjørns liv fra vår til høst, kan fortone seg - i den grad vi overhode har bjørnebinner med unger i våre skoger.

Når enkelte kritikere i dagspressen hevder at Sjøli har tillagt dyret de samme menneskelige egenskaper som Mikjel Fønhus i sin tid gjorde, må det bero på at vedkommende kritiker ikke har lest Fønhus med samme interesse som han har gjeransket denne boken. At vedkommende persseorgan på samme side har brukt fire ganger så stor spalteplass på Sjølis bok som på Børge Auslands bok "Alene over arktis", bør Sjøli kunne ta som et stort komplement!

Etter mitt skjønn er aktørene i Sjølis bok velsignet fri for de sjelsevner som særpreger mennesket, men det er kanskje et poeng som ikke alle voksne makter å ta inn over seg? Uten de voksnes påvirkning,

overlater boken fult og helt til barnets fantasi hvilke egenskaper som i så måte bor i dyrene. Boken står trygt plantet i det store vakuum mellom "Ole Brom" og dagspressens ensidige "skrekk og gru". At bjørnen kan drepe og selv blir drept, er den realistiske situasjonen som vi stort sett finner over alt i den natur som danner vårt eget livsgrunnlag, og som så vel voksne som barn må forholde seg til. Men tro endelig ikke at boken er en bloddryppende historie. Boken viser

nøkternt at bjørner i -stor grad lever av annet enn sauekjøtt, og at nettopp det kan føre til møter mellom bjørn og menneske, der begge får vist sitt mot. Boken gjør også barnet oppmerksom på at bjørnen lever i konkurranse med andre store rovdyr, gjennom ungbjørnens møte med enkelte av disse. Det man kunne savne i boken, er en bedre markering av det under at et så stort dyr kan sove seg gjennom en lang og kald vinter uten mat og drikke. Det er ett av særpregene ved bjørnens liv, som er egnet til å vekke undring og gi barnefantasien næring.

Den lettleste boken er illustrert av kunstmaler Einar Sigstad, med i alt 15 helsides illustrasjoner. Hans gode malerier er vel egnet til å føre banefantasien inn i stor-skogens mystikk.

I det hele representerer boken et godt gave-tips til dine barn.

Paul Granberg.

Geir Sjøli og Einar Sigstad,
Cappelen forlag:
"En Bjørnefortelling." Kr 198,-

Lokalkontakter:

Øst-Finnmark

Hans Dransfeld
9930 Neiden
p 78 99 63 07

Vest-Finnmark

Tom Eirik Ness
Miljøvernkontoret
9520 Kautokeino
a 78 48 58 00
p 78 48 50 37

Nord-/Midt-Troms

Hans Prestbakmo
Trollbakken 6
9220 Moen
p/a 77 83 13 24

Sør-Troms

Ole Halvorsen
Straumen
9410 Borkenes
p 77 09 24 92

Sør-Trøndelag m/ Trollheimen

Morten Ree
7332 Løkken
p 72 49 63 91

Hordaland

Rune Olav Vetås
Kolstibotn 54
5030 Landås
p 55 27 04 93

Rogaland

Svein Efteland
Toreskogvn. 35
4060 Kleppe
p 51 42 62 47
a 51 42 11 07

Vest-Agder

Eivind Mauland
4653 Hægeland
a 38 02 22 65

Aust-Agder

Arne Flor
Gunnar Knudsens vei 36
4815 Saltrød
p 37 03 16 95

Vestfold

Helge Schjerve
Evjuveien 3
3647 Hvittingfoss
p 32 76 82 74

Buskerud

Viggo Ree
Pamperudbakken
3530 Røyse
p 32 15 77 15
fax 32 15 78 22

Valdres

Svein Sørli
Vestringsbygda
2910 Aurdal
p 61 36 46 94

Land

Geir Høitomt
Rute 527
2870 Dokka
p 61 11 13 20

Ottadalen

Per Bådshaug
Boks 155
2686 Lom
p 61 21 14 18

Røros

Tom Johansen
Skjevdalen
7460 Røros
p 72 41 32 35

Nord-Østerdal

Hans J. Engan
2500 Tynset
p 62 48 04 40

Sør-Hedmark

Ole-J. Myhrvold
Hyttebakkstien 9
2200 Kongsvinger
p 62 81 52 22

Aurskog/Høland

Svein Evensen
Lille Husebyvei 9
0379 Oslo
p/a 22 52 05 68

Haldensområdet (Østfold)

Johnny Eriksen
Frøyasvei 37
1782 Halden
p 69187110
a 69303200
mobil 94316599

B-BLAD

Innhold

Leder: Skyt hva du vil, Morten Bilet	side . 80
Bjønnskyttersaken, tegning av Hilde Aaseth	side . 81
Rovviltmelding 1997	side .. 82
Nærkontakt med en kongeørn, Rune Voie	side .. 95
Uglefiske, Rune Voie	side .. 98
Dramatisk for fjellreven, Morten Ree	side 100
"Hønehauksaken" Høyesterettsutskrift	side 107
Kommentarer til "Hønehauksaken", Paul Granberg	side 114
Klipp	side 116
Bokanmeldelse, Paul Granberg	side 126

**Returadresse: Våre Rovdyr
Postboks 195
2150 Årnes**